

**T.C.
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
KOOPERATİFÇİLİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2015 YILI
PAMUK RAPORU**

Şubat 2016

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	3
2. PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ	4
2.1 DÜNYA PAMUK EKİM ALANLARI	4
2.2 - DÜNYA PAMUK VERİMLERİ	4
2.3 - DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ.....	5
2.4 - DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ	6
2.5 - TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ	6
2.5.1 Türkiye Ekim Alanları.....	6
2.5.2 Türkiye Üretim ve Tüketim Durumu.....	8
3. PAMUK TİCARETİ	10
3.1 - DÜNYA PAMUK İTHALATI.....	10
3.2 - DÜNYA PAMUK İHRACATI	10
3.3 - TÜRKİYE PAMUK DIŞ TİCARETİ.....	11
4. DÜNYA PAMUK STOK DURUMU	13
5. PAMUK FİYATLARI	14
5.1 - MALİYET VE ÜRETİCİ FİYATLARI	14
5.2 – BİRLİKLERİN ALIM FİYATLARI	15
5.3 - BORSA FİYATLARI.....	16
5.4 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK FİYATLARI	17
6 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI	19
6.1 - DÜNYADA PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI.....	19
6.1.1 Amerika Birleşik Devletleri	19
6.1.2 Avrupa Birliği	21
6.2 - TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI	22
6.2.1. Bugüne Kadar Uygulanan Destekler	23
6.2.2 Yürürlükteki Destekler: Fark Ödemesi ve Alan Bazlı Destekler.....	24
7. PAMUKTA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI	25
7.1 ULUSLARARASI PAMUK İSTİŞARE KOMİTESİ (ICAC)	25
7.2 DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ POLİTİKALARI	27
8. TÜRKİYE’DE PAMUK İÇ TİCARETİ VE PAZARLAMASI	28
8.1 PAMUKTA PAZARLAMA.....	28
8.2 TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİ	29
8.3 PAMUKTA LİSANS LI DEPOCULUK	30
10. TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ	31
11. PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR	32
12. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	33

1. GİRİŞ

Pamuk bitkisi, yaygın ve zorunlu kullanım alanıyla insanlık açısından, yarattığı katma değer ve istihdam olanaklarıyla da üretici ülkeler açısından büyük ekonomik öneme sahip bir üründür. Pamuk, işlenmesi açısından çırçır sanayisinin, lifi ile tekstil sanayisinin, çekirdeği ile yağ ve yem sanayisinin, linteri ile de kağıt sanayisinin hammaddesi durumundadır. Petrole alternatif olarak pamuğun çekirdeğinden elde edilen yağ, giderek artan miktarda biodizel üretiminde de hammadde olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında nüfus artışı ve yaşam standardının yükselmesi, pamuk bitkisine olan talebi de artırmaktadır. Bu yönleriyle pamuğa olan ihtiyaç, tüm dünyada artış göstermekte ve geçtiğimiz dönemde hissedilen ekonomik kriz sebebiyle azalan üretim ve tüketim değerlerinin önümüzdeki dönemde artacağı beklenmektedir.

Dünyada az sayıda ülke ekolojisi pamuk tarımına elverişli olması nedeniyle, dünya üretiminin % 80'ine yakını Türkiye'nin de içinde bulunduğu az sayıda ülke tarafından gerçekleştirilmektedir.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi'nin 2011–2015 arası 5 yıllık dönemin verileri incelendiğinde; dünyada ortalama 33,4 milyon hektar alanda pamuk ekimi yapıldığı ve bu ekimden ortalama 25,8 milyon ton lif pamuk elde edildiği görülmektedir.

Dünyada pamuk üretim alanının en geniş olduğu ülke uzun yıllardır Çin olurken son yıllardaki üretim artışıyla Hindistan Çin'i geride bırakmıştır. 2015/16 sezonu tahminlerine göre dünyada en çok pamuk üreten ilk 5 ülke sırasıyla; Hindistan, Çin, ABD, Pakistan ve Brezilya olmuştur. Tüketimde ise ilk beş sırayı, Çin, Hindistan, Pakistan, Türkiye ve Brezilya almıştır.

2015/16 sezonunda pamuk üretiminde birim alandan elde edilen verimde ilk beş ülke; Avustralya, Türkiye, İsrail, Brezilya ve Meksika olmuştur. Bu dönemde en çok pamuk ithalatı yapan ilk beş ülkenin; Çin, Bangladeş, Vietnam, Endonezya ve Türkiye olacağı, en çok ihracat yapan ilk beş ülkenin ise sırasıyla; ABD, Hindistan, Brezilya, Avustralya ve Özbekistan olacağı tahmin edilmektedir.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)'nin verilerine göre, içinde bulunduğumuz sezonda Türkiye'nin, pamuk ekim alanı yönünden Dünyada dokuzuncu, birim alandan elde edilen lif pamuk verimi yönünden ikinci, pamuk üretim miktarı yönünden yedinci; pamuk tüketimi yönünden dördüncü, pamuk ithalatı yönünden beşinci ülke olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkemiz açısından stratejik bir niteliği bulunan pamuğun üretimi ve kullanımı, diğer bir ifade ile pamuk politikası, izlenen tarım, sanayi ve ticaret politikaları ile uluslararası gelişmelerden yoğun bir şekilde etkilenmektedir.

2. PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ

2.1 DÜNYA PAMUK EKİM ALANLARI

Tablo 1 – Dünya Pamuk Ekim Alanları (Bin Ha)

Sıra	Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016*
1	Hindistan	12.178	11.760	11.650	12.250	11.638
2	Çin	5.528	4.975	4.700	4.310	3.793
3	ABD	3.829	3.793	3.053	3.783	3.291
4	Pakistan	2.800	2.960	2.914	2.840	2.670
5	Özbekistan	1.316	1.285	1.275	1.298	1.272
6	Brezilya	1.393	870	1.010	1.017	1.007
7	Burkina Faso	429	586	644	644	631
8	Türkmenistan	550	525	545	545	534
9	Türkiye	542	488	451	468	440
10	Arjantin	528	362	506	456	447
	Diğer	6.949	6.268	5.934	5.806	5.440
	Toplam	36.042	33.872	32.682	33.417	31.163

Kaynak: ICAC World Cotton Statistics - Aralık 2015 (*) Tahmin

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC) verilerine göre; 2011/12 üretim dönemi ile 2015/16 sezonu arasında dünyada ortalama 33,4 milyon hektar alanda pamuk üretimi yapılmış olup son dönemde ekim alanlarında bir daralma yaşandığı görülmektedir. 2015/16 sezonunda pamuk ekimi yapılan 31 milyon hektar alanın % 37'si Hindistan'da gerçekleştirilmiştir. Ekim alanlarının genişliğinde Hindistan'ı, Çin, ABD, Pakistan, Özbekistan izlemektedir. Türkiye pamuk ekim alanı açısından 9'uncu sırada yer almaktadır.

2.2 - DÜNYA PAMUK VERİMLERİ

Tablo 2 - Dünya Lif Pamuk Verimleri (Kg/Ha)

Sıra	Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016(*)
1	Avustralya	1.996	2.354	2.136	2.228	2.196
2	Türkiye	1.353	1.351	1.419	1.809	1.845
3	İsrail	1.930	1.786	1.810	1.786	1.786
4	Brezilya	1.347	1.465	1.520	1.507	1.506
5	Meksika	1.407	1.511	1.625	1.668	1.449
6	Çin	1.339	1.467	1.506	1.503	1.427
7	Yunanistan	933	887	1.120	997	997
8	ABD	886	994	921	939	963
9	Suriye	1.140	1.100	976	981	883
10	Pakistan	808	676	712	812	768
	Dünya Ortalaması	757	792	804	781	765

Kaynak: ICAC World Cotton Statistics - Aralık 2015 (*) Tahmin

Tablo 2’de görüldüğü üzere dünya lif pamuk veriminin en yüksek olduğu ülke Avustralya’dır. Ülkemiz verimlerinde ise son yıllarda sürekli bir artış yaşanmış olup 2015/16 sezonunda Türkiye pamuk veriminde 2’nci sıraya yükselmiştir.

Büyük pamuk üreticisi ülkeler arasında yer alan Hindistan, Özbekistan gibi ülkeler dünya ortalama verim düzeyinin altında bir verimle üretim yapmaktadır. Bu ülkelerin verim düzeylerinde yaşanacak artış dünya pamuk üretiminde de önemli artışların yaşanmasına neden olacaktır.

2.3 - DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ

Tablo 3 - Dünya Lif Pamuk Üretimi (Bin Ton)

Sıra	Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016*
1	Hindistan	6.001	6.095	6.770	6.510	6.240
2	Çin	7.400	7.300	6.929	6.480	5.260
3	ABD	3.391	3.770	2.811	3.550	2.820
4	Pakistan	2.294	2.204	2.076	2.310	1.610
5	Brezilya	1.884	1.261	1.705	1.550	1.550
6	Özbekistan	880	1.000	940	890	860
7	Türkiye	750	858	760	847	779**
8	Avustralya	1.225	1.018	890	450	470
	Diğer	3.459	3.332	3.402	3.543	3.051
	Toplam	27.284	26.838	26.283	26.130	22.640

Kaynak: ICAC Cotton This Week-Ocak 2016 (*) Tahmin, (**) ICAC Türkiye Ülke Raporu Aralık 2015

Tablo 3’te görüldüğü gibi dünya pamuk üretimi son yıllarda 26 milyon ton seviyelerinde seyrederken 2015/16 sezonunda bir önceki yıla göre % 13 azalarak 22,6 milyon tona gerilemiştir. Bu düşüşte özellikle Çin, ABD ve Pakistan gibi ülkelerin üretimindeki azalış etkili olmuştur.

Dünyada en büyük pamuk üretimi uzun yıllardan beri Çin’de gerçekleşirken son yıllarda Hindistan’da pamuk ekim alanlarının artışıyla bu durum değişmiştir. Mevcut durumda 6,2 milyon ton lif pamuk üretim değeriyle Hindistan en büyük üretici olmuştur. Bu ülkeyi Çin, ABD, Pakistan izlemektedir. Son yıllarda Avustralya’daki üretimin azalması sonucu Türkiye dünya pamuk üretiminde 7’nci sıraya yükselmiştir.

Öte yandan tabloda görülen Türkiye üretim verisi ICAC 74.Genel Kurulda ülkemiz tarafından resmi olarak bildirilen ve ICAC tarafından kabul edilen verilerdir. Ancak Şubat 2016 itibariyle Türkiye üretim miktarına ilişkin ICAC tahmini, yaklaşık 100 bin ton azaltılarak 682 bin ton olarak güncellenmiştir.

2.4 - DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ

Tablo 4 – Dünya Lif Pamuk Tüketimi (Bin Ton)

Sıra	Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016(*)
1	Çin	8.635	8.290	7.531	7.520	7.330
2	Hindistan	4.340	4.817	5.042	5.360	5.520
3	Pakistan	2.217	2.416	2.271	2.510	2.220
4	Türkiye	1.495	1.350	1.400	1.486	1.500
5	Brezilya	888	910	879	800	800
6	ABD	718	762	773	780	780
	Diğer	4.748	4.504	5.599	5.994	5.911
	Toplam	22.797	23.340	23.495	24.350	24.360

Kaynak: ICAC Cotton This Week-Ocak 2016 (*) Tahmin, (**) ICAC Türkiye Ülke Raporu Aralık 2015

Tablo 4 incelendiğinde dünyada en çok pamuk tüketen ülkelerin yine en çok üretim yapan ülkeler olduğu görülmektedir. Son 5 dönemde dünya pamuk tüketimi 23-24 milyon ton seviyelerinde seyretmiş olup 2015/16 sezonunda tüketimin 24,3 milyon ton olacağı tahmin edilmiştir.

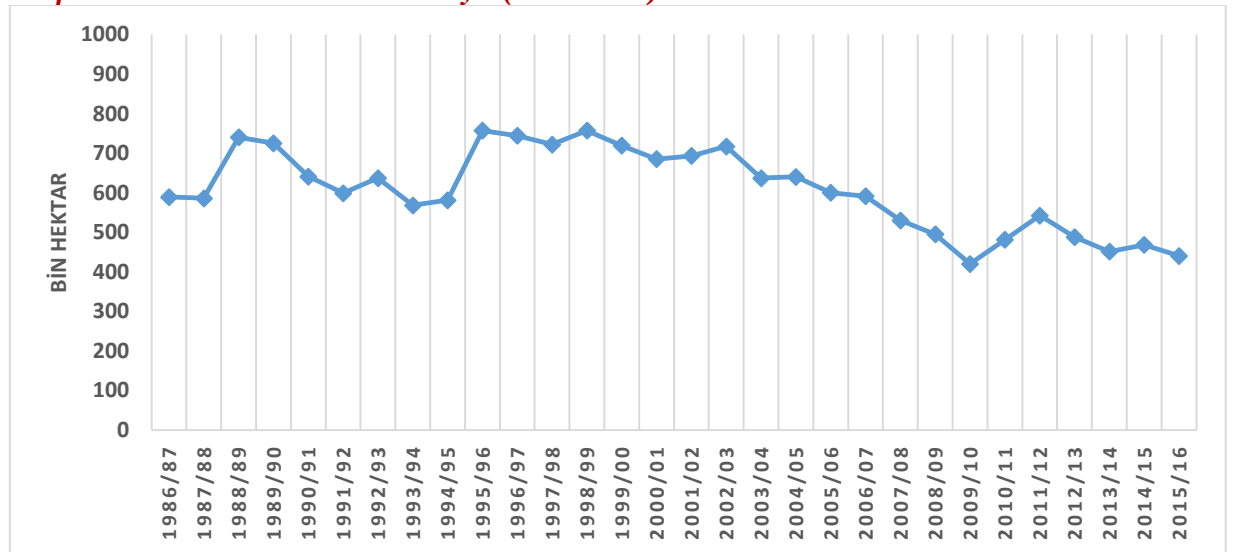
Dünya pamuk tüketiminden en büyük payı 7,3 milyon ton ile (% 30 pay) Çin almaktadır. Bu ülkeyi Hindistan ve Pakistan izlemektedir. Türkiye ise tahmini olarak 1,5 milyon tonluk tüketim değeri ile en çok pamuk kullanan 4'üncü ülkedir.

2.5 - TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ

2.5.1 Türkiye Ekim Alanları

Ülkemizde pamuk üretim maliyetlerinin fazla olması, pamuk üretimi yapılan özellikle Ege ve Çukurova bölgelerinde üreticinin üretim yapabileceği alternatif ürün çeşitliliğinin fazla olması ve ABD gibi ülkelerin uyguladığı politikalar gibi faktörlerin sonucunda pamuk ekim alanları zaman içerisinde daralmıştır.

Grafik 1 Pamuk Ekim Alanlarının Seyri (Bin Hektar)

Kaynak: ICAC

Grafik 1’de son 30 yıllık süreçte ülkemizde pamuk ekim alanlarının seyri görülmektedir. Bu dönemde ülkemizde pamuk ekim alanları 1995/96 ile 1998/99 dönemlerinde 757 bin hektar ile zirve yapmış ancak 2000’li yıllarla birlikte hızlı bir gerileme sürecine girmiştir. Dünya pamuk fiyatlarında ciddi düşüş ve dalgalanmaların yaşandığı 2009/10 döneminde ekim alanları 420 bin hektara kadar düşmüştür. Pamuk ekim alanlarının son dönemler itibariyle 440-480 bin hektar seviyelerine geldiği görülmektedir.

Tablo 5 – Bölgeler İtibariyle Türkiye Pamuk Ekim Alanları (Hektar)

YIL	G.DOĞU ANADOLU	EGE	ÇUKUROVA	ANTALYA	TOPLAM
1995	2.042	2.499	2.725	300	7.566
2000	3.168	2.017	1.230	126	6.541
2005	2.950	1.378	1.086	54	5.468
2010	2.878	826	1.061	41	4.806
2015	2.645	917	716	62	4.340
1995-2015 Değişim	29%	-63%	-73%	-79%	-42%

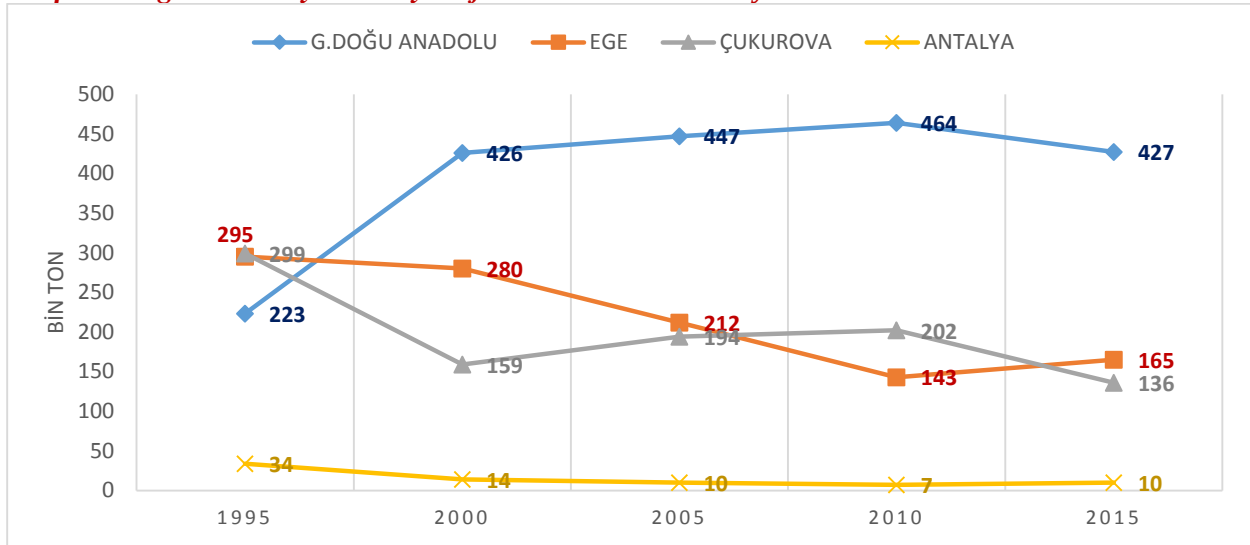
Kaynak: TÜİK

Türkiye’de pamuk tarımının tamamına yakını Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Çukurova ve Antalya yörelerinde yapılmaktadır. Tablo 5 bölgelere göre ekim alanlarında 1995-2015 arası 5 yıllık değişimleri yansıtmaktadır. TÜİK verilerine göre 1995 yılından 2015 yılına Güneydoğu Anadolu Bölgesinde pamuk ekim alanları % 29 genişlerken, Ege’de % 63, Çukurova’da % 73, Antalya’da % 79 gerilemiştir. 1995 yılından 2015 yılına toplam ekim alanlarındaki daralma ise %42 olmuştur. Özellikle Ege ve Çukurova’daki gerileme sadece oransal olarak değil hektar bazında da ciddi rakamlara karşılık gelmektedir.

TÜİK verilerine göre 2015 yılında 434 bin hektar alanda pamuk tarımı yapılmıştır. Ekim alanlarının genişliği bakımından ilk sırayı Güneydoğu Anadolu Bölgesi almaktadır. 2015 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinin tüm ekim alanları içerisindeki payı % 60,9 olurken Ege Bölgesinin payı %21, Çukurova yöresinin % 15, Antalya yöresinin %1,4 olmuştur.

Bölgeler itibariyle üretim miktarları ise Grafik 2’de yer almaktadır. 1995-2015 arası 5 yıllık periyotlarla üretimde, ekim alanlarına paralel bir seyir görülmektedir. 1995’ten 2015’e Güney Doğu Anadolu Bölgesinde pamuk üretimi % 91 artarken, Ege’de % 44, Çukurova’da %55, Antalya’da %71 azalmıştır.

Grafik 2 Bölgeler İtibariyle Türkiye Lif Pamuk Üretiminin Seyri

Kaynak:TÜİK

TÜİK verilerine göre 2015 yılında ülkemizde üretilen pamuğun % 58'i Güneydoğu Anadolu bölgesinde, % 22'si Ege Bölgesinde % 18'si Çukurova yöresinde ve % 1'i Antalya yöresinde üretilmiştir.

2.5.2 Türkiye Üretim ve Tüketim Durumu

Tablo 6 – Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketim Durumu (Bin Ton)

SEZON	ÜRETİM (KÜTLÜ)	ÜRETİM (LİF)	TÜKETİM* (LİF)	FARK (LİF)	Üretimin Tüketimi Karşılama Oranı (%)
2011/12	2.580	954	1.300	-346	73,3
2012/13	2.320	858	1.360	-502	63,0
2013/14	2.250	877	1.400	-523	62,6
2014/15	2.350	846	1.486	-640	56,9
2015/16(*)	2.050	738	1.500	-762	49,2
Ortalama	2.310	854	1.409	-555	60,6

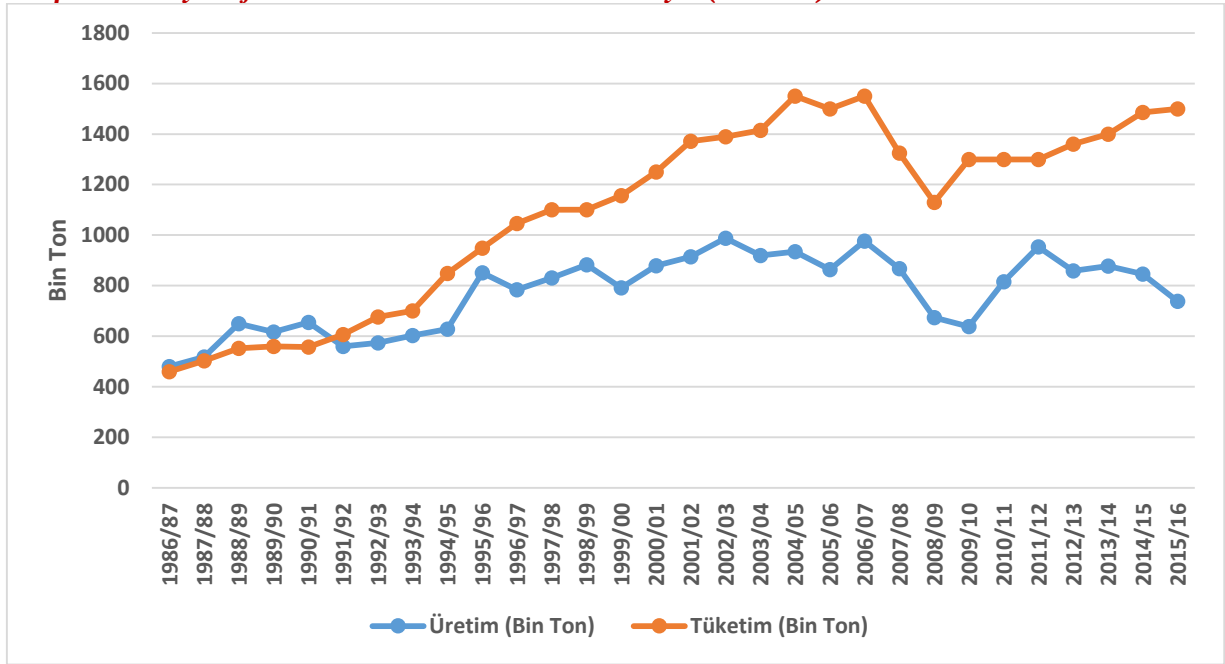
Kaynak: TÜİK, (*) Tahmin – (*)ICAC

Not: Ekim alanları ve üretim miktarları ile ilgili olarak TÜİK ve ICAC verileri arasında küçük farklılıklar bulunmaktadır.

TÜİK verilerine göre 2015/16 sezonunda ülkemizde 2.050 ton kütlü pamuk üretimi yapıldığı, bu miktarın karşılığı lif pamuk miktarının ise 738 bin ton olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 6'de yer alan son 5 üretim sezonu ortalamalarına göre ülke pamuk üretimi, tüketimin % 60'ını karşılamaktadır. 2011/12 sezonunda bu oran % 73 iken hem üretim azalışı hem de tüketim artışı yaşanması nedeniyle 2015/16 sezonunda % 49'a düşmüştür. Daha uzun yıllar itibariyle üretim ve tüketimin seyrine aşağıdaki grafikte yer verilmiştir.

Grafik 3 Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketiminin Seyri (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK & ICAC

Grafik 3'te 30 yıllık bir seride Türkiye lif pamuk üretim ve tüketiminin seyri görülmektedir. İncelenen dönemde Türkiye'de pamuk üretim ve tüketiminin, 1990'lı yıllarının ortalarına kadar birbirine yakın bir seviyede artış seyri gösterdiği, 1991/92 sezonundan itibaren pamuk tüketiminin üretimi aşmaya başladığı ve 1995/96 dönemiyle birlikte ise üretim ve tüketim makasının açılmaya başladığı görülmektedir. 2002/03 döneminden sonra pamuk üretimi genel itibarıyla azalan bir seyir izlemiş, özellikle 2008, 2009 yıllarında yaşanan küresel ekonomik krizin pamuk fiyatları üzerindeki olumsuz etkisi, ülke üretiminde keskin bir düşüşe neden olmuş, kriz döneminin ardından üretim kriz öncesi seviyeye ulaşmış ancak son 3 dönemde tekrar azalan bir seyre girmiştir.

Söz konusu 30 yıllık dönemde Türkiye'de lif pamuk üretimi % 54, tüketimi ise % 226 artmıştır. Öte yandan üretimin 1 milyon tona yaklaştığı 2002/03 sezonuna göre ise 2015/16'da üretimin % 25 azalırken tüketimin % 8 arttığı görülmektedir.

Grafik 1, 2 ve 3 birlikte değerlendirildiğinde, özellikle Ege ve Çukurova olmak üzere ülkemizde pamuk ekim alanlarında 1990'lı yılların sonundan itibaren yaşanan ciddi gerilemeye rağmen üretimin aynı oranda düşmemesi, Türkiye pamuk tarımında yaşanan büyük verim artışı ile açıklanabilir.

Buradan hareketle ülkemizin pamuk tarımında şuan sahip olduğu verim düzeyiyle 1995-2000 yılları arasında gerçekleşen (ortalama 730 bin hektar) ekim düzeyi bir araya getirebilirse ülke lif pamuk üretimimiz 1,3-1,4 milyon ton seviyelerine kadar çıkabilecek ve tüketimin büyük kısmı iç kaynaklardan karşılanarak ithalat azaltılabilecektir.

Öte yandan Grafik 3'te Türkiye'nin pamuk tüketiminin küresel ekonomik kriz dönemine kadar, tekstil sektörünün genişlemesine bağlı olarak sürekli artış gösterdiği, ilgili dönemdeki keskin düşüşün ardından tüketimin artış seyrine devam ettiği görülmektedir.

3. PAMUK TİCARETİ

3.1 - DÜNYA PAMUK İTHALATI

Tablo 7 – Dünya Lif Pamuk İthalatı (Bin Ton)

Sıra	ÜLKELER	2011/12	2012/13	2013/14	2014/2015	2015/2016*
1	Çin	5.342	4.426	3.075	1.800	1.180
2	Bangladeş	680	631	987	960	1.040
3	Vietnam	379	429	691	937	956
4	Endonezya	440	683	651	735	782
5	Türkiye	519	804	932	810	713**
6	Pakistan	173	470	402	200	420
	Diğer	2.200	2.344	2.180	2.242	2.329
	Toplam	9.755	9.709	8.740	7.684	7.420

Kaynak: ICAC Cotton This Week- Ocak 2016 (*) Tahmin, (**) ICAC Türkiye Raporu Aralık 2015

ICAC verilerine göre 2015/16 sezonunda dünya pamuk ithalatının 7,4 milyon ton seviyelerinde olacağı tahmin edilmiştir. Bu dönemde dünya ithalatından en büyük payı, yine en büyük üretici ülkelerden biri olan Çin almakta, bu ülkeyi sırasıyla Bangladeş, Vietnam, Endonezya ve Türkiye izlemektedir. Dünya pamuk ithalatının yaklaşık % 10'u ülkemiz tarafından yapılmaktadır. Genel itibarıyla dünya ithalatının yaklaşık % 70'i ülkemizin de içinde yer aldığı bu dört ülke tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.2 - DÜNYA PAMUK İHRACATI

Tablo 8 - Dünya Lif Pamuk İhracatı (Bin Ton)

Sıra	Ülke	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*
1	ABD	2.526	2.836	2.293	2.450	2.290
2	Hindistan	2.159	1.685	2.014	910	980
3	Brezilya	1.043	938	485	850	820
4	Avustralya	1.010	1.305	1.037	520	550
5	Özbekistan	550	653	650	590	530
	Diğer	2.537	2.567	2.513	2.380	2.250
	Toplam	9.825	9.984	8.992	7.700	7.420

Kaynak: ICAC Cotton This Week- Ocak 2016 (*) Tahmin, (**) ICAC Türkiye Raporu Aralık 2015

Dünyada en çok pamuk ihracatı yapan 5 ülkenin yer aldığı Tablo 8'de görüldüğü üzere 2015/16 sezonunda dünya lif pamuk ihracatının 7,4 milyon ton seviyelerinde olacağı tahmin edilmektedir. Dünya ihracatında ilk sırayı yaklaşık 2,3 milyon ton ve % 30 pay ile ABD almaktadır. Bu ülkeyi Hindistan, Brezilya, Avustralya ve Özbekistan izlemektedir. Dünya ihracatının %70'i bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir.

ICAC verilerine göre bir önceki sezon 51 bin ton olan Türkiye lif pamuk ihracatının 2015/16 sezonunda 56 bin ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

3.3 - TÜRKİYE PAMUK DIŞ TİCARETİ

Ülkemizde, yıllar itibariyle pamuk üretimindeki azalışa ve tekstil sektöründe yaşanan genişlemeye paralel olarak tüketimdeki artış iç üretim ile karşılanamadığından, pamuk ithalat miktarı artmış ve net pamuk ihracatçısı olan Türkiye 1990'lı yıllarla birlikte net pamuk ithalatçısı ülkelere birisi arasına girmiştir.

Tablo 9- Son 5 Yılda Türkiye Lif Pamuk İhracat ve İthalatı

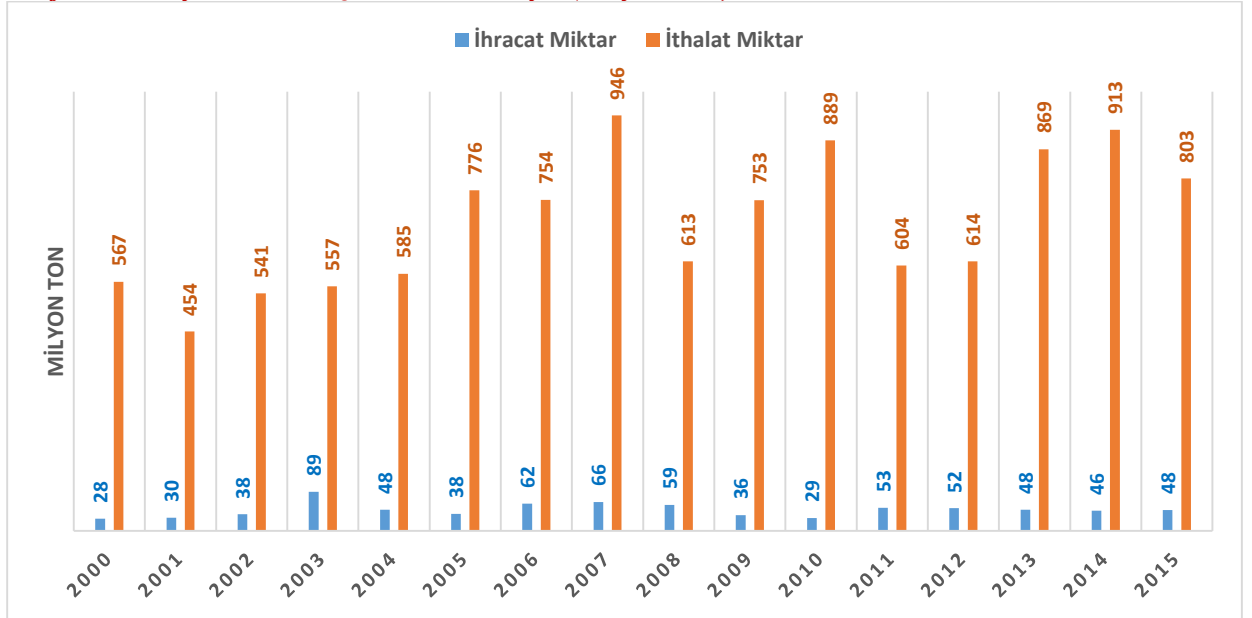
Yıl	İHRACAT		İTHALAT	
	Miktar (Bin Ton)	Değer (Milyon \$)	Miktar (Bin Ton)	Değer (Milyon \$)
2011	53	146	604	1.850
2012	52	107	614	1.275
2013	48	100	869	1.681
2014	46	88	913	1.750
2015	48	76	803	1.233
2014-15 Değişim (%)	3,3%	-13,6%	-12,1%	-29,6%

Kaynak: TÜİK

Not: Rakamlar yıllık bazda olduğundan ICAC verilerinden farklı olabilmektedir.

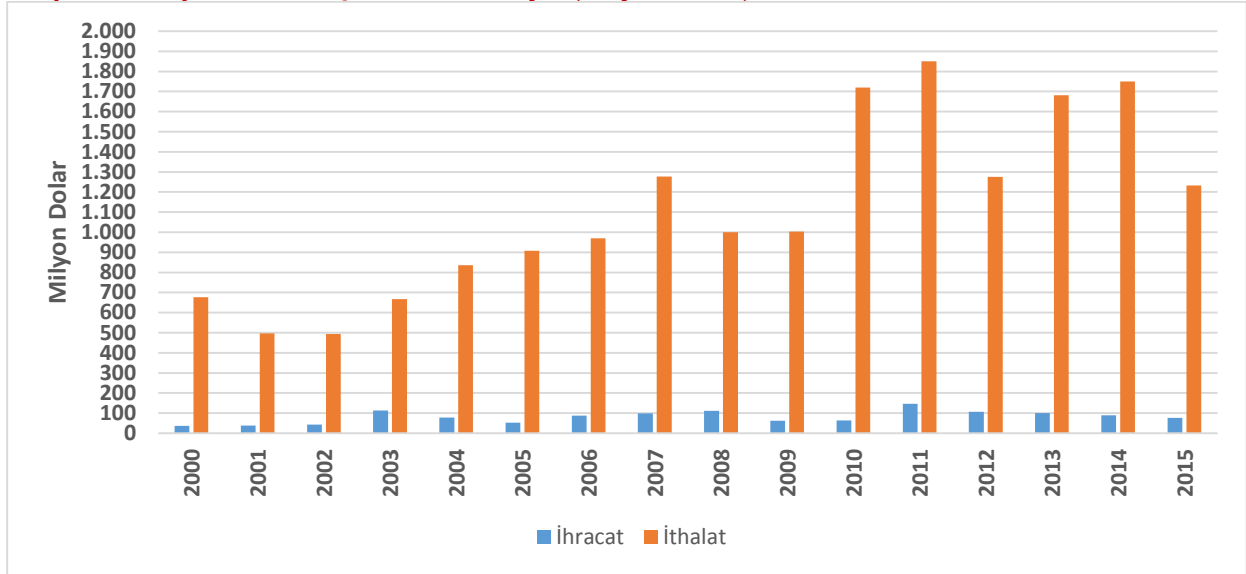
Tablo 9'da son 5 yıl içinde miktar ve değer bazında Türkiye lif pamuk ihracat ve ithalat rakamları yer almaktadır. TÜİK verilerine göre 2015 yılında ülkemizden 76 milyon dolar değerinde, 48 bin ton lif pamuk ihracatı yapılırken 1,2 milyar dolar değerinde, 803 bin tonluk ithalat yapılmıştır. 2015 yılında bir önceki yıla göre değer bazında ihracat % 13, ithalat ise % 29 azalmıştır.

Grafik 4 Türkiye Pamuk Dış Ticaretinin Seyri (Milyon Ton)

Kaynak: TÜİK

Grafik 5 Türkiye Pamuk Dış Ticaretinin Seyri (Milyon Dolar)

Kaynak: TÜİK

Miktar ve değer bazında Türkiye lif pamuk ihracat ve ithalat seyrinin yer aldığı Grafik 4 ve 5'te görüldüğü gibi ihracatta son 15 yılda ciddi bir değişiklik olmamış, ithalat ise dalgalı olarak artan bir seyir izlemiştir. 2000-2015 arası ülkemiz lif pamuk ihracatı değer bazında 36-146 milyon dolar arasında değişirken, ithalat 500 milyon-1,8 milyar dolar arasında değişmiştir.

Ülkemiz pamuk dış ticareti miktar bazında 2007 yılında, değer bazında ise 2011 yılında zirve yapmıştır. Dünya pamuk fiyatlarının seyrine bağlı olarak pamuk ithalatımız 1,8 milyar dolar gibi yüksek rakamlara ulaşabilmektedir. Ülkemizde pamuk üretimi yeterli seviyeye getirilemediği için tüketim artışı ithalat artışını da beraberinde getirmektedir. Nitekim son 3 yılda yüksek miktarlarda ithalat yapılmıştır.

Tablo 10 – 2015 Yılında Türkiye İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı

Sıra	Ülkeler	İhracat (Bin Dolar)	Pay (%)
1	İtalya	14.840	19,4
2	Polonya	10.091	13,2
3	Hollanda	6.319	8,3
4	Almanya	4.786	6,3
5	Rusya Federasyonu	4.451	5,8
6	Yunanistan	3.743	4,9
7	Mersin Serbest Bölgesi	3.514	4,6
8	Bangladeş	3.441	4,5
9	Bulgaristan	3.058	4,0
10	Fransa	2.802	3,7
	Diğer	19.394	25,4
	Toplam	76.439	100

Kaynak: TÜİK

2015 yılında Türkiye'nin 76 milyon dolarlık pamuk ihracatının yaklaşık % 20'si İtalya'ya % 13'ü Polonya'ya % 8'i Hollanda'ya yapılmıştır. İhracatın büyük bir kısmı Avrupa ülkelerine yapılmaktadır.

Tablo 11 – 2015 yılında Türkiye İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı

Sıra	Ülkeler	İthalat (Bin Dolar)	Pay %
1	ABD	527.652	42,8
2	Türkmenistan	215.478	17,4
3	Yunanistan	180.749	14,6
4	Brezilya	113.857	9,2
5	Burkina Faso	42.525	3,4
6	Tacikistan	33.625	2,7
7	Fildişi Kıyısı	23.067	1,8
8	Arjantin	18.828	1,5
9	Hindistan	13.542	1,1
10	Özbekistan	11.033	0,9
	Diğer	52.096	4,2
	Toplam	1.232.451	100

Kaynak: TÜİK

Tabloda görüldüğü gibi 2015 yılında Türkiye'nin 1,2 milyar dolarlık pamuk ithalatında ilk sırayı % 42'lik payla ABD almaktadır. İthalatın % 75'lik kısmı ABD, Türkmenistan ve Yunanistan'ın oluşturduğu 3 ülkeden yapılmaktadır. Bu ülkeleri, Brezilya, Burkina Faso, Tacikistan gibi ülkeler takip etmektedir. Öte yandan, başlıca pamuk tedarikçilerimizin üretimleri büyük ölçüde sübvansiyonlarla desteklenmektedir ve ABD'den yapılan pamuk ithalatında GSM kredileri oldukça etkili olmaktadır.

4. DÜNYA PAMUK STOK DURUMU

Tablo 12 - Pamuk Stok Durumu (Bin Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/2015	2015/2016*
Çin	6.181	9.607	12.088	12.850	11.960
ABD	729	903	651	980	730
Diğer	8.439	7.806	7.706	8.290	7.720
Toplam	15.349	18.316	20.445	22.120	20.410

Kaynak: ICAC Cotton This Week-Ocak 2016 (*) Tahmin

Özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren artış eğilimine giren dünya pamuk stokları, küresel ekonomik krizin yaşandığı 2008/09 dönemine kadar artmaya devam etmiştir. 2009/10 döneminde krizin etkilerinin azalmasıyla hareketlenen pamuk ticareti, bu dönemdeki zayıf üretimden dolayı stoklardan karşılanmış, stoklardaki bu azalma eğilimi pamuk fiyatlarında yukarı doğru bir hareketlenmeyi beraberinde getirmiştir.

Ancak bu dönemden sonra dünya pamuk stokları tekrar ve hızlı bir artış eğilimine girmiştir. Dünya pamuk üretiminde yaşanan artışlar, tekstil sektöründeki pazarlama sorunları (tüketici ülkelerin kota koymaları ve rekabet), uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizler gibi faktörler dünya pamuk stoklarının yükselmesine neden olmuştur. Neticede ortaya çıkan ve pamuk fiyatlarını olumsuz yönde etkileyen yüksek pamuk stokları günümüzde dünya pamuk sektörünün en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir.

Dünya pamuk stoklarının yaklaşık % 60'ını Çin elinde bulundurmaktadır. Pamuk stokları 2014/15 sezonuna kadar sürekli olarak artmıştır. 2015/16 sezonunda dünya pamuk stokları hala çok yüksek olmakla birlikte, bu sezon üretimde yaşanan düşüş nedeniyle stokların da % 7 gerileyerek 20 milyon ton seviyelerine inmesi beklenmektedir.

5. PAMUK FİYATLARI

5.1 - MALİYET VE ÜRETİCİ FİYATLARI

Türkiye’de pamuk ticareti 1990’lardan bu yana tam olarak serbest ticaret piyasasına göre işlemektedir. İhracatta ve ithalatta herhangi bir vergi ya da kısıtlama bulunmamaktadır. Bu nedenle pamuk fiyatları da ulusal ve uluslararası piyasalardaki arz talep dengesine göre oluşmakta, fiyatlar üzerinde herhangi bir devlet müdahalesi bulunmamaktadır.

Ülkemiz pamuk üretiminde yüksek girdi maliyeti, üreticinin rekabet gücünü olumsuz etkileyen temel faktörlerden biridir. Pamukta girdi/ürün fiyatı paritesi girdiler aleyhine artmasının yanı sıra sübvansiyonlu ithalatın da etkisi ile “ortalama iç piyasa fiyatı” maliyeti karşılama konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle devlet destekleri ile aradaki fark dengelenmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde pamuk üretim maliyeti İzmir Ticaret Borsası verilerine göre aşağıdaki gibidir.

Tablo 13 -Yıllar itibariyle Kütlü Pamuk Maliyetleri (TL/Kg)

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Maliyet (TL/Kg)	0,880	0,893	0,810	0,795	0,875	1,088	1,254	1,71	1,71	1,82

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası bünyesinde yapılan maliyet araştırması çalışmaları sonuçlarıdır.

İTB verilerine göre 2014 yılında kütlü pamuk üretim maliyeti bir önceki yıla göre % 6,4 artarak 1,82 TL/Kg olmuştur.

Öte yandan, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre tarım sektörü üretici fiyat endeksi hesaplamalarında kullanılan ülkemiz kütlü pamuk üretici fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14: Türkiye’de Kütlü Pamuk Üretici Fiyatları (TL/Kg)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ocak	1,20	1,28	1,29	1,20	1,58	1,97	1,33	1,26	1,58
Şubat	1,29	1,27	1,29	1,25	1,58	2,13	1,36	1,27	1,58
Mart	1,25	1,28	1,34	1,26	1,69	2,11	1,30	1,28	1,55
Nisan	1,27	1,28	1,43	1,26	1,72	1,98	1,17	1,26	1,5
Mayıs	1,30	1,32	1,43	1,30	1,82	1,96	1,16	1,23	1,5
Haziran	1,37	1,28	1,47	1,34	1,88	1,94	1,17	1,25	1,51
Temmuz	1,48	1,29	1,49	1,35	1,94	1,93	1,18	1,24	1,51
Ağustos	1,46	1,27	1,48	1,37	1,92	1,92	1,16	1,24	1,51
Eylül	1,37	1,28	1,42	1,42	1,93	1,89	1,16	1,30	1,47
Ekim	1,33	1,30	1,33	1,40	2,04	1,66	1,29	1,61	1,36
Kasım	1,27	1,28	1,33	1,42	2,43	1,56	1,29	1,63	1,3
Aralık	1,29	1,26	1,22	1,54	2,43	1,39	1,29	1,61	1,24
Ortalama	1,32	1,28	1,38	1,34	1,91	1,87	1,24	1,35	1,47

Kaynak: TÜİK

5.2 – BİRLİKLERİN ALIM FİYATLARI

Ülkemizde pamuk fiyatları, 1960’larda planlı kalkınma dönemiyle başlayıp 1994 yılına kadar süren Devlet destekleme alımlarının yapıldığı dönemde Devlet tarafından belirlenmiştir. Pamuk Destekleme Fiyatları 1986/87 döneminde beş aşamalı olarak tespit edilmiş, daha sonra tek aşamada tespit edilmeye başlanmıştır.

1994 yılında alınan ekonomik tedbirler çerçevesinde, Devlet destekleme alımlarını yerine getiren tarım satış kooperatif birliklerinin bu görevi sona erdirilmiş ancak bu yıldan sonra da Birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişlerdir.

2000 yılında yürürlüğe giren 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri hakkında Kanunla özerk hale gelen bu kooperatif ve birlikler serbest piyasa kurallarına uygun olarak ürün alımların devam etmektedirler.

Ticaret Borsaları ve Tablo 15’te görülen Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince tespit edilen fiyatlardan yapılan kütlü pamuk alım fiyatları; dünya fiyatları, borsa fiyatları, ihracat fiyatları ve enflasyon dikkate alınarak, maliyet fiyatlarına üretici karı eklenerek Çukurova, Ege, Antalya Bölge ve yörelerinde farklı olarak belirlenmektedir.

2015/16 sezonunda Tariş Pamuk Birliği tarafından 1,85 TL/Kg, Çukobirlik tarafından 1,81 TL/Kg, Antbirlik tarafından 2,36 TL/Kg olarak kütlü pamuk alımları yapılmaktadır.

Tablo 15 – Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nce Uygulanan Pamuk Alım Miktar ve Fiyatları

	TARIŞ PAMUK BİRLİĞİ		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
YILLAR	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)
2000/01	194.648	0,40	123.638	0,400	35.682	0,390
2001/02	257.161	0,68	153.309	0,565	28.514	0,680
2002/03	306.532	0,80	122.812	0,655	31.463	0,800
2003/04	249.390	1,01	64.963	0,900	27.960	1,000
2004/05	272.270	0,90	117.075	0,830	15.564	0,900
2005/06	160.428	0,830	74.777	0,740	10.047	0,950
2006/07	166.109	0,920	87.030	0,840	11.579	1,000
2007/08	117.470	1,000	82.707	0,830	10.101	1,110
2008/09	92.261	0,980	65.257	0,820	8.734	1,430
2009/10	28.855	1,018	8.773	0,880	10.017	1,540
2010/11	51.565	2,220	12.249	1,530	21.785	1,920
2011/12	43.800	1,440	35.941	1,590	28.247	1,510
2012/13	11.800	1,49	22.047	1,39	23.628	1,60
2013/14	22.812	1,90	20.590	1,77	17.998	2,05
2014/15	37.149	1,44	25.340	1,45	20.526	1,60
2015/16*	23.291	1,85	16.351	1,81	18.156	2,36

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı *31 Ocak 2016 itibari ile alım miktarları

5.3 - BORSA FİYATLARI

2015 yılında İzmir Ticaret Borsasında oluşan 41 renk ve 31 renk ortalama mahliç pamuk fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16 – İzmir Ticaret Borsası Lif Pamuk Fiyatları (Aylık Ortalama TL/Kg)

AYLAR	41 Renk*	Değişim (%)	31 Renk*	Değişim (%)
Ocak 15	3.60	0,95	3.70	0,95
Şubat 15	3.64	0,95	3.78	0,96
Mart 15	3.74	0,95	3.87	0,97
Nisan 15	3.84	0,88	3.97	0,88
Mayıs 15	4.24	0,95	4.36	0,94
Haziran 15	4.35	0,94	4.45	0,92
Temmuz 15	4.37	0,97	4.46	0,97
Ağustos 15	4.44	0,93	4.42	0,93
Eylül 15	4.55	0,96	4.76	0,96
Ekim 15	4.47	0,96	4.32	0,92
Kasım 15	4.57	0,96	4.70	1,02
Aralık 15	4.55	0,98	4.70	0,98

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası (*) Pamuk kapanış fiyatlarının ortalaması olarak alınmıştır.

Pamuk piyasalarında gerek üretici gerekse de sanayici açısından en önemli sorun fiyat oluşumudur. Tekstil ve konfeksiyon sanayi uluslararası ticaret ortamında giderek güçlenen rekabetçi ortamda dünya fiyatlarından girdi temin etmek istemektedir. Aynı şekilde üretici de pamuğunu dünya fiyatlarından satmak istemektedir. İzmir Ticaret Borsası'nda oluşturulan vadeli işlemler piyasası bu amaca yönelik olarak kurulmuştur. Ülkemizde spot pamuk fiyatlarının düzenli olarak olduğu tek borsa İzmir Ticaret Borsası'dır. İzmir Ticaret Borsası pamuk korbeyinde her gün pamuk arz ve talebi piyasa koşullarında karşı karşıya gelmekte ve güncel piyasa fiyatı belirlenmektedir. Her iş günü saat 12:20 ile 12:30 arasındaki 10 dakikalık zaman diliminde pamuk korbeyinde sesli teklif-kabul yöntemiyle (open-outcry) yapılan alım satımlarda cari piyasa fiyatı oluşmakta ve kamuoyuna ilan edilmektedir.

Vadeli işlem piyasalarının Türkiye'de finans piyasalarını, kredi mekanizmasını, üretim ve dış ticaret faaliyetlerini tamamlayıcı bir yapı göstereceği tartışma götürmez bir gerçektir. Vadeli işlemler piyasasının genel fayda fonksiyonu şu şekilde özetlenebilir:

Pamuk fiyatlarının uluslararası piyasa şartları içerisinde gerçekçi bir şekilde oluşması sağlanacaktır. Piyasaların işleyişindeki kolaylık ve hız pamuk fiyatlarında daha iyi bir istikrar temin edecektir. Pamuk vadeli işlemler borsası, piyasada ürün arzının kesikli, ancak talebinin sürekli olmasından doğan yapısal sorunları ve dengesizlikleri gidererek devletin destekleme ihtiyacına bağlı olarak üstlendiği mali yükü azaltacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon sanayicileri ise pamuk fiyatlarındaki çift yönlü hareketlenmelerden doğan fiyat riskini finans kesimine aktararak, risklerini dengeleme olanağına kavuşabileceklerdir. Aynı zamanda, üreticiler uzun vadeli satış ve üretim bağlantıları yapma imkanı bulacaklardır. Sanayici borsadan aldığı fiyat sinyallerini değerlendirerek istikrarlı fiyat üzerinden girdi temin edebilecek, borsada oluşan fiyatlara bakarak üretim maliyetlerini ve satış fiyatını gerçekçi bir şekilde planlayıp, dış ve iç piyasaya karşı yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilecektir.

5.4 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK FİYATLARI

Pamuk dış piyasa fiyatlarının oluşmasında en önemli etken, dünya pamuk üretimini elinde bulunduran ülkelerin (Çin, Hindistan, ABD gibi) üretim miktarları ile stoklarıdır. Pamuğun yanı sıra yün, tiftik, sentetik iplik gibi dokuma sanayine yönelik diğer liflerin üretim miktar ve fiyatları da pamuk fiyatları için önemli rol oynamaktadır.

Ülkelerarası anlaşmalar, ülkelerin diğer ülkelere karşı dış ticaret dengelerin kurulmasında aldıkları tedbirler fiyatları etkileyebilmektedir. Bunun dışında pamuk fiyatlarının belirlenmesinde rol oynayan önemli bir faktör de doların diğer ülke paraları karşısındaki değeridir.

Dünya pamuk fiyatları olarak Liverpool endeks fiyatları dikkate alınmaktadır. Tüm ihracat işlemleri ve ihracata esas teşkil eden fiyat Liverpool endekslerine göre oluşmaktadır. Bu borsada Güneydoğu Anadolu Std. 1 (1’’3/32) A endeksine Ege ve Çukurova Standart-I pamukları B endeksinde işlem görmektedir. Son yıllarda pamuk ticaretinin Uzakdoğu merkezli yapılması Kuzey Avrupa teslim fiyatı yerine Uzak Doğu teslim fiyatının dikkate alınmasına neden olmuştur.

Tablo 17- Dünya Pamuk Fiyatları (Cent/libre)

Sezonlar	California /Arizona Midd.	Özbekistan Midd.	Yunanistan Midd.	Cootlook A Index	Brezilya Midd.	İTB Ege Std.1
2005/06	62.85	57.25	58.01	56.15	58.69	62.76
2006/07	62.66	59.75	60.79	59.14	63.05	64.37
2007/08	76.33	74.17	76.18	72.90	77.82	78.56
2008/09	65.82	66.03	64.92	61.20	61.90	63.30
2009/10	86.38	80.67	77.12	77.54	73.14	87.43
2010/11	151.24	175.84	--	161.85	130,53	160.65
2011/12	115.64	110.95	105.56	101.23	108.11	96.12
2012/13	91.51	90,84	83,68	87.49	86,42	89.30
2013/14	71.30	98,73	97,67	68.30	93,31	69.42
2014/15	76.99	75,25	76,27	70.39	74,82	72,09

Kaynak: ICAC & ITB

Liverpool A, Liverpool B ve Memphis Endeksleri dünya pamuk piyasa fiyatlarının oluşmasında baz teşkil etmektedir. Söz konusu Endeksler incelendiğinde, son 20 yılda dünya pamuk fiyatlarında ciddi düşüşlerin olduğu görülmektedir. Özellikle 1994/95 sezonundan sonra pamuk fiyatları hızlı bir düşüş eğilimine girmiştir. Fiyatlardaki hızlı gerilemenin ardında yatan nedenlerden bir tanesi verim artışına paralel olarak artan pamuk üretimine karşılık, pamuk tüketiminin aynı oranda artmaması ve dünya stoklarında yaşanan artışlardır.

Pamuk fiyatları 2001/02 sezonunda rekor seviyede bir düşüş yaşadıktan sonra, takip eden sezonlarda dalgalı bir seyir izlemiştir. 2010/11 sezonunda ise pamuk fiyatları tarihi zirvelerine çıkmıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizde de pamuk fiyatlarının Cootlook A Endeks ile paralel seyir izlediği görülmektedir. Bu dönemde pamuk fiyatlarındaki artışın temel nedenleri; küresel ekonomik kriz nedeniyle dünya ticaretinde gerileme, pamuk üretim miktarındaki düşüş ve dünya pamuk stoklarında görülen gerileme, istatistiki verilerde geçen sezonlardan devreden pamuk stoklarının gerçek olmadığı yönündeki görüşler, Hindistan’ın pamuk ihracatına uygulamış olduğu kısıtlama, pamuk türev piyasalarına ilginin artması ve diğer emtia fiyatlarındaki genel artış trendi olarak açıklanmaktadır.

Tablo 18- 2015 Yılı Cootlook A, Memphis, Ege Std Garanti Pamuğu Fiyatları

AYLAR	Cootlook A Endeks		ABD Memphis		Ege STD Garanti	
	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg
Ocak 14	4,45	2,01	4,62	2,08	4,56	2,05
Şubat 14	4,59	2,07	4,73	2,14	4,61	2,08
Mart 14	4,74	2,14	4,93	2,23	4,65	2,09
Nisan 14	4,42	2,08	4,69	2,20	4,68	2,20
Mayıs 14	4,27	2,04	4,51	2,16	4,62	2,21
Haziran 14	4,24	2,00	4,43	2,09	4,56	2,15
Temmuz14	3,91	1,85	4,07	1,92	4,49	2,12
Ağustos 14	3,52	1,63	3,58	1,66	4,36	2,02
Eylül 14	3,56	1,62	3,64	1,65	4,22	1,91
Ekim 14	3,50	1,55	3,66	1,62	3,72	1,64
Kasım 14	3,32	1,49	3,53	1,58	3,54	1,58
Aralık 14	3,44	1,51	3,59	1,57	3,50	1,53
Ocak 15	3,46	1,49	3,58	1,54	3,70	1,59
Şubat 15	3,78	1,54	3,96	1,61	3,78	1,54
Mart 15	3,99	1,53	4,21	1,61	3,87	1,48
Nisan 15	4,21	1,58	4,40	1,65	3,97	1,49
Mayıs 15	4,26	1,61	4,41	1,66	4,36	1,64
Haziran 15	4,28	1,60	4,46	1,66	4,45	1,64
Temmuz15	4,42	1,60	4,66	1,68	4,46	1,72
Ağustos 15	4,61	1,58	4,96	1,70	4,42	1,76
Eylül 15	4,61	1,52	5,02	1,65	4,76	1,58
Ekim 15	4,45	1,52	4,19	1,43	4,32	1,47
Kasım 15	4,38	1,53	4,80	1,67	4,70	1,63
Aralık 15	4,53	1,55	4,91	1,68	4,70	1,60

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

Ülkemiz Ege pamuğu Memphis pamuğu ayarına yakın olarak nitelendirilmektedir. GAP pamuğu Liverpool A, Çukurova Pamuğu ise Liverpool B Endeksi baz alınarak değerlendirilmektedir. 2009/10 sezonuna 1,42 \$/Kg ile başlayan dünya pamuk fiyatları bu tarihten itibaren yükselmeye başlamış ve sezonu 1,89 \$/Kg'dan kapatmıştır. 2010/11 sezonunun başında 1,71 \$/Kg ile başlayan pamuk fiyatlarındaki artış kontrolden çıkmış ve Mart 2011 tarihinde A endeks 5.06 \$/Kg ile tarihi zirvesine yükselmiştir. Mart 2011 itibariyle fiyatlar gevşemeye başlamış ve Temmuz 2012'de 1,85 \$/Kg ve Aralık 2013 itibariyle de 1,93 \$/kg olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemden sonra fiyatlar normal seyrine dönmüştür.

2015/16 sezonu başında dünya fiyatlarında yaşanan düşüslere paralel olarak pamuk fiyatlarında bir önceki sezona göre gerileme yaşanmış ise ege pamuğu 2015 yılını 4,70 TL/Kg lif seviyelerinde kapatmıştır. 2016 Ocak ayı ortalaması ise 4,89 TL/Kg olmuştur.

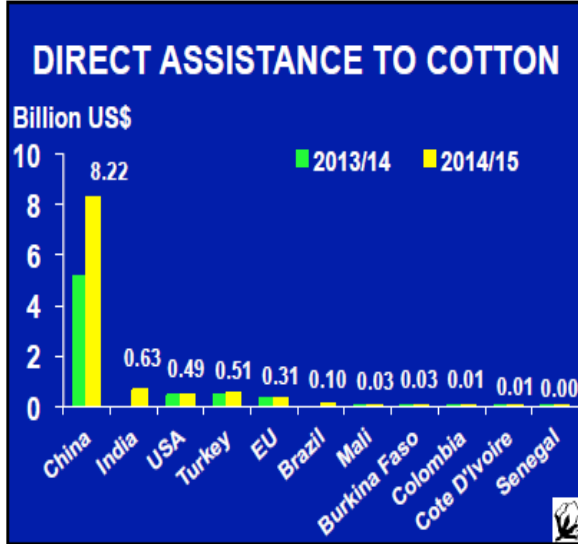
2015/16 sezonunda pamuk piyasalarını etkileyecek en önemli faktör, dünyanın en büyük pamuk ithalatçısı ve aynı zamanda en yüksek stoğa sahip ülkesi olan Çin'in uygulayacağı politikalarıdır. Ayrıca bu sezon dünya üretiminde yaşanan kayda değer düşüş dünya stoklarında bir miktar gerilemeyi başlatmıştır. Stoklardaki gerilemenin sürmesi pamuk fiyatlarını yukarı yönlü olarak harekete geçirecektir.

6 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

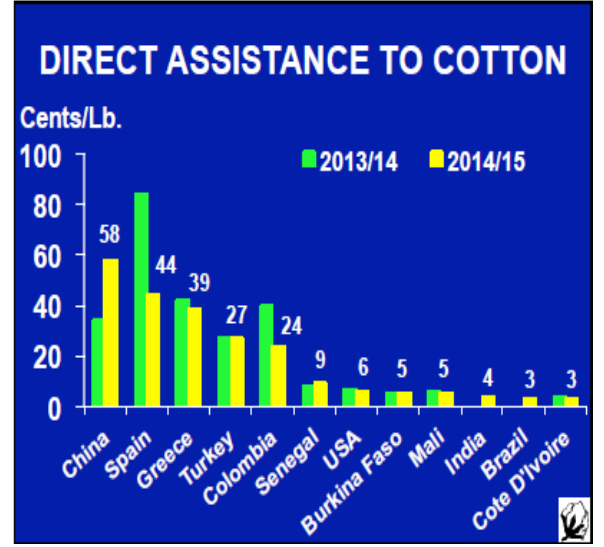
6.1 - DÜNYADA PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

Pamuk önemi nedeniyle dünyada üretici ülkeler tarafından özel olarak desteklenen bir üründür ve ICAC verilerine göre son yıllarda devlet desteklemeleri yüksek seviyelere ulaşmıştır. Pamuğa verilen desteklerde çoğu ülke minimum fiyat desteği mekanizmasını uygulamaktadır. Doğrudan üretim desteği, ürün sigorta desteği, gümrük koruması, fiyat desteği, girdi ve nakliye desteği yöntemleriyle 12 ülke tarafından pamuğa verilen doğrudan destekler 2014/15 sezonunda bir önceki döneme göre %21 artarak toplam 10,4 milyar dolara ulaşmıştır. Bu seviye verilerin tutulduğu 1997/98 sezonundan bu yana en yüksek seviye olmuştur.

Grafik 6 Pamuğa Verilen Doğrudan Destekler

Kaynak: ICAC

Grafik 6’da görüldüğü gibi 2014/15 sezonu verilerine göre dünyada pamuğa en çok doğrudan destek veren ülke 8,2 milyar dolarlık destek ile Çin olurken, 630 milyon dolar ile Hindistan 2. olmuştur. Türkiye’nin 2014/15 sezonunda fark ödemesi desteği kapsamında pamuk için verdiği destek tutarı sertifikalı tohum kullananlara 0,65 TL/Kg (0,27 dolar), toplam destek miktarı ise 508 milyon dolar olmuştur. Bu rakamla Türkiye ilgili dönemde pamuğa en çok doğrudan destek veren 3. ülke olmuştur. Öte yandan özellikle ABD ve AB’nin pamuk politikalarında doğrudan desteklerin dışında birçok destek uygulaması bulunmaktadır.

6.1.1 Amerika Birleşik Devletleri

ABD’de 1995 yılına kadar uygulanan fark ödeme sistemi uygulama dışı bırakılarak, 1996 yılında “Çiftlik Kanunu” olarak tanımlanan “Fair Act” ile 1996-2002 yılları arasında yedi yıllık süreç içerisinde çiftçiye doğrudan gelir desteği yapılmasını öngören sistem uygulanmıştır. Bunu 2002 yılından itibaren 6 yıllık süre için hazırlanan ve “Tarımsal Güvenlik ve Kırsal Yatırım Kanunu” olarak adlandırılan ve Ekim 2002 tarihinde yürürlüğe giren yeni Tarım Kanunu izlemiştir.

Yeni Tarım Kanununa göre, on yıl içerisinde ABD tarımına 170 Milyar Dolar harcama yapılması öngörülmüştür. Bu miktarın yaklaşık 50 Milyar Doları tahıl, pirinç ve pamuk üreticilerine ayrılmıştır.

➤ Doğrudan Gelir Desteği (Direkt Destek Ödemeleri)

2002 Tarım Kanunu; buğday, mısır, arpa, sorgum, yulaf, yüksek ova pamuğu ve pirinç üreticilerinden Tarım Bakanlığı (USDA) ile sözleşme imzalayarak programa katılan ve üretim yapacakları arazi miktarını beyan edenlere, ürün cinsine göre belirlenen miktarlarda doğrudan ödeme yapılmasını öngörmektedir. Ödemelerde arazi belirleyici olmakta, ödeme miktarı ise tahmini ortalama verim ve belirlenen katsayılar dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Bu ödemeler, bir bakıma 1996 Tarım Kanunu ile getirilen Üretim Esnekliği Ödemelerinin yerini almaktadır.

Bu çerçevede, programa katılan üreticilere “Doğrudan Ödeme” veya “Ek Ödeme” yapılması öngörülmekte, ödeme sözleşmede esas alınan arazinin % 85’ine göre yapılmaktadır. Bir üretici için tavan ödeme miktarı 40.000 US \$’dır. Doğrudan Ödeme programında her bir ürün için 2002-2007 arasında geçerli olan “Doğrudan Ödeme Katsayısı-Prim” belirlenmiştir. Pamuk prim miktarı 147 US \$/Ton’dur. Ayrıca, pamuk tohumu üretiminde yardım kredisi uygulanmaktadır.

➤ Zamanlı (Karşıt Devirli / Counter-Cyclical) Ödemeler

2002-07 döneminde oluşabilecek fiyat dalgalanmalarının üretici gelirinde yaratacağı kayıpları önlemek hedeflenmiştir. Bu ödemeler pazar fiyatı ve doğrudan ödeme primi toplamından oluşan değer (Etkili Fiyat) kanun ile saptanan “Hedef Fiyat” altına düşmesi halinde ek ödeme niteliğinde yapılmaktadır.

2002 Tarım Kanunu her yıl ürünler bazında “Etkili Fiyatların belirlenmesini” öngörmektedir. Bu fiyatlar ürünün 12 aylık pazar döneminde oluşan ortalama pazar fiyatı ile doğrudan ödeme primi toplamına eşit olacak şekilde belirlenmekte, ortalama pazar fiyatının rehin kredilerinde dikkate alınan Taban Fiyat altına düşmesi halinde ek ödeme yapılmaktadır. Bir üreticiye yapılacak ek ödeme tavanı 65 bin US \$ olarak belirlenmiştir.

➤ Rehin Telafi Primi

Önceki tarım kanunları döneminde üreticilere sunulan rehin kredileri 2002-2007 dönemi için “Pazarlama Kredileri” adıyla yürürlükte kalmıştır. Sistem pamuk ürününü de kapsamaktadır. “Rehin Kredi Kuruluşu”na pamuklarını rehin etmeyi taahhüt eden üreticiye, Rehin Kredisi (LDP) adı altında 9 ay vadeli kredi kullandırılarak, hasat öncesi finansman ihtiyacı giderilmektedir. Kredi ikraz birimi olarak 2002-2007 dönemine ait taban fiyatlar dikkate alınmaktadır. Orta Elyafli Pamuk için Rehin Telafi Primi 52 Cent/Libre’dir.

➤ İhracat Primi Uygulaması

Ürün Kredi Kurumu (CCC-Commodity Credit Cooperation) Amerikan ihracatını satışlar, ödemeler, ihracat kredileri ve diğer ilgili faaliyetler yoluyla geliştirmeye çalışmaktadır. ABD’de iç fiyatlarının dünya fiyatlarından yüksek olması halinde aradaki fark ihracat primi olarak Amerikalı tüketici, sanayici ve ihracatçıya ödenmektedir.

Tablo 19– Türkiye için Tahsis Edilen GSM – 102 Kredileri (Milyon \$)

<u>Mali Yıl</u>	<u>Duyurulan Ödenek</u>	<u>Kabul Edilen Basvuru</u>	<u>Pamuk İçin Kullanılan</u>
1999	350.00	277.30	36.40
2000	435.00	421.30	120.10
2001	360.00	359.50	104.80
2002	465.00	395.40	47.60
2003	625.00	530.60	119.90
2004	400.00	399.30	168.30
2005	455.00	455.00	200.40
2006	500.00	248.80	99.20
2007	325.00	253.40	109.50
2008	485.00	483.20	119.50
2009	478.00	478.60	96.10
2010	500.00	616.00	100.00
2011	650.00	549.00	291.00
2012	550.00	350.00	49.00
2013	312.50	-	-

Kaynak: USDA-FAS (<http://www.fas.usda.gov/newsroom/usda-announces-gsm-102-credit-guarantees-export-sales-turkey>)

Ayrıca, İhracat Kredi Garanti Programı (Export Credit Guarantee Program) çerçevesinde ucuz ihracat kredisi (GSM) sağlanmaktadır. GSM-102 üç ay-üç yıl, GSM-103 üç-on yıl süreli krediler, Tarım Bakanlığına bağlı Rehin Kredi Kuruluşları (CCC) tarafından kredi ihtiyacı olan ülkelerde Amerikan Pamuğu tüketiminde devamlılığı sağlamak amacıyla yürütülmektedir. ABD menşeli tarım ürünlerinin yabancı ülkelere teşvikli ihracatını öngören söz konusu program kapsamında ülkemize 1999 yılından günümüze verilen kredilerin yaklaşık % 30'u pamuk ithalatında kullanılmıştır.

6.1.2 Avrupa Birliği

Pamuk üretiminin desteklenmesi 1981 yılında Yunanistan'ın Birliğe katılımı ile başlamış 1986 yılında İspanya'nın katılımıyla uygulama farklılaşmıştır. Pamuk, Ortak Tarım Politikası kapsamında desteklenmekte, ödemeler Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (FEOGA) Garanti bölümünden finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nde temel mevzuat Pamuk Üretim Yardımına İlişkin 22 Mayıs 2001 tarihli (1051/2001 EC) Konsey Tüzüğü'dür. Ancak, yeni üye ülkelerin Birliğe girişiyle birlikte yeni düzenlemeleri kapsayan 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Tüzüğü ile yürürlükten kalkmış olmakla birlikte 2005/06 pazarlama yılı için geçerli sayılmıştır.

1 Ocak 2006 tarihinden itibaren pamuk için ürüne özel ödeme sistemi altında pamuk için uygun alanlarda hektar başına ödeme yapılmaktadır. Yardım alınabilmesi için arazinin üye devlet tarafından pamuk üretimi için yetkilendirilmiş olması, yetkilendirilmiş çeşitlerin ekilmiş olması gerekmektedir. Ulusal temel alanlar Yunanistan için 370 bin hektar, İspanya için 70 bin hektar ve Portekiz için 360 hektar olarak belirlenmiştir. Bu araziler için yardım oranları; Yunanistan'da 300 bin hektar için 594 €/Ha, kalan 70 bin hektar için 342,85 €/Ha, İspanya'da 1.039 €/Ha ve Portekiz'de 556 €/Ha'dır. Belirli bir yılda pamuk üretim alanının ulusal temel alanları aşması durumunda yardımlar orantılı biçimde azaltılacağı düşünülmektedir.

Sistemde, Avrupa Konseyi tarafından mevsim başında belirlenen hedef fiyat ile dünya fiyatı arasındaki fark, çırçırıcı aracılığı ile üreticiye ödenmektedir. Ödeme, üretimi gerçekleştirecek ve prim sisteminden yararlanacak üreticiler adına düzenlenen belgede yer alan tahmini üretim miktarı üzerinden yapılmaktadır. Pamuğun garanti kapsamındaki en yüksek üretim miktarı Yunanistan'da 782 bin ton, İspanya'da 249 bin tondur.

AB ülkeleri içerisinde Yunanistan ve İspanya'nın pamuk yetiştirilen bölgeleri AB'nin en düşük gelire sahip bölgeleri olarak kabul edilmekte, destekler ekonomik ve sosyal bir yardım şekli olarak görülmektedir. Ancak, üretici ve çırçırıcı denetim altında tutulmakta, uyumsuzluk durumunda prim hakkı kaybolmaktadır.

➤ Fiyat ve Gelir Desteği

AB'de 1995/96 sezonunda pamuk üreticilerine sağlanan devlet yardımı miktarı toplam 740 Milyon Euro (€), 1998/99 döneminde 903 Milyon €, 2001/03 döneminde 804 Milyon € olarak gerçekleşmiştir. Bu yardım miktarı 2002/03 döneminde 871 Milyon € dolaylarına çıkmıştır.

AB'de pamuğa sağlanan devlet yardımları 1999 yılında farklılaşmıştır. Rehber fiyat düzeyi uygulaması ve pamuk garanti alım kapsamında üretim miktarı uygulaması devam ederken, bu miktarı aşan üretime ceza uygulamaları artırılmıştır (%1 artış için yardım referans (rehber) fiyatın % 0,6'sı kadar azaltılmaktadır).

➤ Pamuk İhracat Desteği

Avrupa Birliği, mahlıca destek vermemekle beraber, üretim aşamasında pamuğu yüksek oranda desteklemesi mahlıç fiyatının ülkemize göre düşük olmasını sağlamakta, AB ürünü pamuk kolaylıkla ülkemize girebilmektedir.

6.2 - TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

Türkiye'de pamuk destekleme politikaları, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ana hedefleri belirtilen bir çerçeve içinde, yeterli üretim seviyesi ve üretimin olumsuz koşullardan daha az etkilenmesinin sağlanması, ihracatın geliştirilmesi, kendine yeterlilik oranının yükseltilmesi amaçları doğrultusunda belirlenmektedir.

Piyasa ekonomisinin sağlıklı olarak işlediği birçok ülkede tarım önemli ölçüde desteklenmektedir. Ancak, destekleme yöntemleri farklılık göstermektedir. Stratejik öneme sahip tarım ürünlerinin desteklenmesi kaçınılmazdır. Gerek tarım sektörü gerekse tekstil ve hazır giyim sektörü için stratejik ürün konumunda olan pamuğun desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Pamukta destekleme politikaları belirlenirken, bir yanda üreticinin artan maliyetlerini karşılayabilecek ve üretimini sürdürmeye teşvik edecek bir gelir sağlanması hedeflenirken, diğer yanda dünya pamuk fiyatları ile rekabet edebilecek bir fiyat seviyesinin oluşması temin edilmelidir. Bugün ABD ve Avrupa Birliği'nde uygulanan yöntemin temel farkı ödeme sistemidir. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde, dünya piyasalarında özellikle de sübvans edilmiş pamuklarla rekabet edebilmesi, pamuk üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, kaliteli pamuk üretiminin artırılabilmesi için pamuk üretimi desteklenmelidir. Mevcut konjonktür değerlendirildiğinde en uygun yöntem fark ödeme sistemidir¹.

¹ AB Müktesebatına Uyum Kapsamında Türk Pamuk Sektörünün Durumu ve Yapılması Gerekenler Pamuk Çalışma Grubu Raporu

6.2.1. Bugüne Kadar Uygulanan Destekler

❖ Fiyatlar ve Alımlar Yoluyla Destekleme

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde yer alan Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri değişen ekonomik şartlar karşısında 1963-1994 yılları arasında tarımsal destekleme politikası aracı olarak destekleme alımlarıyla görevlendirilmiştir.

1994 yılında alınan ekonomik tedbirler çerçevesinde, Devlet destekleme alımlarını yerine getiren tarım satış kooperatif birliklerinin bu görevi sona erdirilmiş ancak bu yıldan sonra da Birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişlerdir.

2000 yılında başlatılan Tarımsal Reform kapsamında önemli bir adım atılarak Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4572 Sayılı Kanunla Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerinin yeniden yapılandırılması süreci başlatılarak bu yapılandırmaya ilişkin çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulmuştur. Birliklerin 01.05.2000 yılı öncesi borçları kamuca terkin edilerek silinmiştir. Ayrıca birliklerin aşırı istihdam yükünden kurtarılması amacıyla çıkarılan personelin kıdem tazminatları karşılanmıştır. Bu tarihten sonra da birlik alımlarının 2007/08 dönemine kadar DFİF kredisi vasıtasıyla desteklenmelerine devam edilmiştir. Birliklerin 01.05.2000 sonrası kullanıp ödeyemedikleri DFİF kredileri de vadesi geldikçe ertelenmiştir.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerin 1/5/2000 tarihinden sonra Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklarından kullandıkları ve bakiyesi bulunan kredi borçları ise son olarak 2013 yılında 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunda yapılan değişikliklerle yeniden yapılandırılarak yaklaşık yarıya indirilmiş ve kalan kısmının 15 yıl vadede ödenmesine imkan sağlanmıştır.

❖ İhracat Desteği ve İthalatta Korumalar

Ülkemiz, taraf olduğu DTÖ Tarım Anlaşması ile belirlenen çerçeve içerisinde ithalata getirilen önlemlerle üreticiler korunmaktadır. Ancak, pamuk ithalatında koruma önlemi bulunmamaktadır. Ayrıca, pamuk AB-Gümrük Birliği Anlaşması kapsamında sanayi ürünü olarak işlem görmekte olup, AB ile Türkiye arasında serbest dolaşıma tabidir ve herhangi bir gümrük vergisi ile korunmamaktadır.

Geçmiş yıllarda ülkemizde pamuk ihracatını veya ithalatını destekleyen ya da kısıtlayan tedbirler alınmıştır. 1995 yılında pamuk ihracatına 60 Cent/Kg, daha sonra da 12 Cent/Kg tutarında DFİF kesintisi uygulaması getirilmiştir. Ayrıca pamuk ihracatında kota sistemi de uygulanmış, ancak 1996 yılında pamuk ihracatında kesinti ve kota uygulamasından vazgeçilmiştir.

Türkiye, anti dumping ve anti sübvansiyon soruşturmaları yanında AB ve ABD tarafından miktar kısıtlamalarına maruz kalmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasında uluslararası ticarete korumacılığın kaldırılması ve tarife kotaları konması yönünde hüküm yer almaktadır. Bu kapsamda, baz alınan yılda % 10 olan tarife oranının üst sınırı 2004 yılında % 6'ya düşmüştür.

❖ Doğrudan Gelir Desteği

2001 yılında 4 il ve 7 ilçede Pilot Proje kapsamında başlatılan Doğrudan Gelir Desteği sistemi 2002 yılında ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Ödemeler ekilen alan baz alınarak yapılmaktadır. Bu uygulama ürün bazında farklılık taşımamakla birlikte, doğrudan çiftçi gelirini artırmaya yönelik bir ödeme olarak, dolaylı açıdan pamuk üreticisi de bu kapsamda yapılan ödemelerden yararlanmaktadır. Söz konusu destek 2008 yılı itibariyle kaldırılmıştır.

6.2.2 Yürürlükteki Destekler: Fark Ödemesi ve Alan Bazlı Destekler

Pamuk üreticilerine prim ödenmesine ilişkin ilk uygulama 1993 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na yürütülmüştür. Bu kapsamda, 1993 yılı kütlü pamuk üreticilerine 3.000 TL/Kg prim ödenmiştir. 1998 yılında tekrar başlatılan sistem günümüze kadar Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülmüştür.

1993 yılında fark ödeme (prim) sisteminden olumlu sonuçlar alınmasına rağmen uygulamaya son verilmiştir. 1998/99 kampanya döneminden itibaren pamukta prim sistemi tekrar uygulanmaya başlanmış, üreticilere belirli belgeler karşılığında belirlenen miktarda prim ödemesi yapılmıştır. Ayrıca, 2001 yılından itibaren sertifikalı tohumluk kullanmak suretiyle kütlü pamuk üretimi yapan ve bu durumu belgelendiren üreticilere, prim miktarına ek olarak verilecek prim miktarının % 10'u, 2004 yılından beri de % 20'si oranında sertifika farkı ödenmektedir. 2012 yılı itibariyle yalnızca yurt içerisinde üretilip sertifikalandırılan tohumları kullanan üreticilere destek verilmeye başlanmıştır.

2006 yılında yürürlüğe giren Tarım Kanununda, tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi ve tarım sektöründeki refah düzeyinin yükseltilmesi amaçları doğrultusunda kullanılacak destekleme araçları; doğrudan gelir desteği, fark ödemesi desteği, telafi edici ödemeler, hayvancılık destekleri, tarım sigortası ödemeleri, kırsal kalkınma destekleri, çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri ve diğer destekleme ödemeleri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Fark ödemesi destekleri bu kanun kapsamında verilmeye devam etmiş, ayrıca çeşitli ürünler için diğer destekleme ödemeleri kapsamında mazot ve gübre desteği verilmeye başlanmıştır. Pamuk da bu ürünler arasında yer almakta olup ilk olarak 2003 yılında verilen mazot desteği ile 2005 yılından ilk kez verilen gübre desteği 2007 yılından itibaren düzenli olarak devam etmiştir.

Ayrıca Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı 50 dekar ve üzeri her bir tarım arazisinin gübre destekleme ödemesinden yararlanabilmesi için toprak analizi yaptırması gerekmektedir. Toprak analizi desteği için dekar başına 2,5 TL destekleme yapılmaktadır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" geliştirilmiş olup, 2011 yılından itibaren fark ödemeleri Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli fark ödemesi desteği şeklinde devam etmektedir. 2012 yılı ürünü pamuk üreticilerine TUIK ilçe verimleri esas alınarak fark ödemesi gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 13 havzada pamuk üretimi fark ödemesi desteği kapsamına alınmıştır. Bu havzalar; Güney Marmara Havzası, Kıyı Ege Havzası, Kaz Dağları Havzası, İç Ege Havzası, Gediz Havzası, Karacadağ Havzası, Zap Havzası, Gap Havzası, Batı Gap Havzası, Doğu Akdeniz Havzası, Kıyı Akdeniz Havzası, Ege Yayla Havzası ve Fırat Havzası şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 20- Yıllar İtibariyle Kg Başına Prim Miktar ve Toplam Destekleme Bedelleri

YILLAR	Fark Ödemesi Desteği (TL/Kg)	Mazot Desteği (TL/DA)	Gübre Desteği (TL/DA)
2001	0.070 +%10 Sertifika farkı = 0.077	-	-
2002	0.085+ % 10 Sertifika farkı = 0.0935	-	-
2003	0.090 + %10 Sertifika farkı = 0.099	3,9	-
2004	0.19 + %20 Sertifika farkı = 0.228	-	-
2005	0.267 + %20 Sertifika farkı = 0.320	4,5	3,0
2006	0.290 + %20 Sertifika farkı = 0.348	-	-
2007	0.290 + %20 Sertifika Farkı = 0.348	5,4	3,0
2008	0.270+%20 Sertifika farkı = 0,324	5,4	5,4
2009	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	5,4	5,5
2010	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	5,5	5,5
2011	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	6,0	6,0
2012	Sertifikalı = 0.46	6,4	6,3
2013	Sertifikalı = 0.50	7,0	7,0
2014	Sertifikalı = 0.55	7,5	7,5
2015	Sertifikalı = 0,65	7,9	8,25

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

2015 yılında pamuğa verilen fark ödemesi desteği 0,65 TL/kg olarak belirlenmiştir. Bunun dışında pamuk üreticileri 7,9 TL/Dekar mazot desteği ile 8,25 TL/Dekar gübre desteğinden yararlanabilmektedir.

7. PAMUKTA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

7.1 ULUSLARARASI PAMUK İSTİŞARE KOMİTESİ (ICAC)

Dünya pamuk sektörünü bir araya getiren en etkin ve köklü kuruluş “Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)”dır. ICAC 1939 yılında Washington DC (ABD)'de kurulmuştur. Ulusal hükümetlere dünyada sağlıklı bir pamuk ekonomisi oluşturulmasında yardımcı olmak için kurulmuş olan Komite, uluslararası düzeyde pamuk konusuna dikkat çekmek, pamuk konusunda bilgi üretmek ve ortak işbirliği sağlamak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. ICAC'ın fonksiyonları:

- 1- Dünya pamuk üretimi, tüketimi, ticareti ve stokları konusunda istatistikler derlemek ve yayınlamak,
- 2- Dünya pamuk piyasasının yapısında meydana gelen değişimlere dikkat çekmek,
- 3- Pamuk ve pamuklu tekstil konusunda teknik bilgi alışverişine aracılık etmek,
- 4- Pamuk sorunlarının tartışılmasında objektif bir platform oluşturmak,
- 5- Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar nezdinde uluslararası pamuk endüstrisini temsil etmektir.

Hükümetler arası bir kuruluş niteliğinde olan ICAC'ın 42 üyesi bulunmakta olup, başlıca organlarını Genel Kurul, Yönetim Komitesi ve Sekreteryaya oluşturmaktadır. Türkiye ICAC'a 1947 yılında üye olmuştur. Genel kurul toplantıları başta olmak üzere, bütün faaliyetlerde aktif olarak yer alan ülkemizin, örgüt nezdinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Bugüne kadar 70 defa yapılan ICAC Genel Kurullarına ülkemiz, 1957 yılında 16'ncı, 1991 yılında 51'inci ve 2007 yılında 66'ncı Genel Kurul olmak üzere üç defa ev sahipliği yapmıştır.

Her yıl ayrı bir üye ülkede gerçekleştirilen ve ICAC'ın en yetkili organı olan Genel Kurulda; kuruluşun bir yıllık faaliyetlerinin değerlendirilmesi, bütçe denetimi, gelecek dönem faaliyetleri, dünya pamuk piyasasındaki gelişmeler, pamuk üretim ve tüketimindeki eğilimler, pamuk piyasasını etkileyecek hususlarda ortak kararlara ulaşılması gibi konular görüşülerek karara bağlanmaktadır. Genel Kurul toplantıları 5 gün sürmekte olup, toplantılar; açılış, açık oturumlar, resmi oturumlar ve paralel oturumlardan oluşmaktadır.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC) 74. Genel Kurulu, "Çiftlikten Dokumaya: Pamuğun Çeşitli Halleri" temasıyla Hindistan'ın Mumbai kentinde düzenlenmiş olup ülkemiz 74. Genel kurulda, Ekonomi Bakanlığı başkanlığında pamuk sektörü ile ilgisi bulunan kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bir heyetle temsil edilmiştir.

Dünya pamuk sektörüyle ilgili "Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi 74. Genel Kurulu'nun Sonuç Bildirisi"nde yer alan bazı önemli hususlar ve alınan kararlar aşağıda özetlenmiştir.

1- Uluslararası Pamuk İstişare Komitesinin (ICAC) 74. Genel Kurulu 6-11 Aralık 2015 tarihleri arasında Hindistan'ın Mumbai şehrinde gerçekleştirilmiştir. Toplantıya 28 üye ülke, 9 uluslararası örgüt ve 13 üye olmayan ülkeden olmak üzere toplam 398 kişi katılmıştır.

2- Pamuk üretimi talebin altına düşmektedir. Sekreteryaya, arz fazlası yaşanan üst üste 5 sezonun ardından 2015/16 sezonunda toplam pamuk üretiminin tahmin edilen tüketim miktarından az olduğunu bildirmiştir. Ayrıca dünya stokları çok yüksek bir seviyede kalmaya devam ederken uluslararası fiyatlar ise düşük seviyede kalmaya devam etmektedir. Pamuk talebi, dünya ekonomisindeki yavaş büyüme ve özellikle polyester olmak üzere sentetik elyaflardan gelen güçlü rekabetin bir sonucu olarak yavaş genişlemesini sürdürmektedir.

3- Devlet desteklemeleri yüksek seviyelere ulaşmıştır. Pamukta devlet destekleri raporunda Sekreteryaya, 2014/15 yılında desteklerin toplam 10,4 milyar dolara ulaştığını rapor etmiştir. Bu seviye verilerin tutulduğu 1997/98 sezonundan bu yana en yüksek seviye olmuştur. 2011/12 sezonundan 2014/15'e kadarki süreçte devlet müdahaleleri sonucu oluşan geniş stoklar, yakın gelecekte pamuk piyasasının temel göstergelerinin belirlenmesindeki kilit faktör olacaktır.

4- Pamukta talebin desteklenmesi çok yönlü bir yaklaşım gerektirmektedir. Pamukta beklentileri geliştirmek için Komite, Özel Sektör Danışma Panelinden aşağıda özetlenen bazı tavsiyeler almıştır:

- Tüketicilerin bilinçli seçimler yapmasına imkan tanımak ve arz zincirinde şeffaflığı desteklemek amacıyla tekstil ürünleri üzerindeki etiketlerde elyaf içerik daha görünür olmalı,
- Sekreteryaya polyester üretimi ve talebindeki büyümenin altında yatan ekonomik faktörler üzerine bir çalışma yapmalı, böylece üyelerin elyaflar arası rekabetin dinamiklerini daha iyi anlamasını sağlamalı,
- Üyeler, sektöre değer katmak için kompozit ve teknik tekstil ile arz zincirinin tamamında pamuk yan ürünlerinin geniş kullanımı dahil pamuk kullanımındaki artan çeşitliliği teşvik

edici önlemleri uygulayarak pamuk sektöründe bütünsel bir tutum sergilemeye devam etmeli.

5- Uluslararası ticareti kolaylaştırıcı önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır.

6- Dünya pamuk ticaretinde ekonomik sürdürülebilirliği desteklemek için tahkim kararı uygulaması yapılmalıdır. Komite, geçtiğimiz yıl sözleşme fesihlerinin/uyuşmazlıklarının azaldığı bilgisini almış olsa da uyuşmazlıkları çözme konusunda hakem kararı uygulaması için gelişme kaydedilmesi gerektiğini bildirmiştir. Tüm üyeler 1958 tarihli New York kararı olarak bilinen dış tahkim kararlarının tanınması ve icrası kararını imzalamış olmakla birlikte bu konuda sıklıkla yaşanan pamuk tüketimi ve ticaretini olumsuz etkilemektedir. Üyelere New York Kararı hükümlerine uygunluğu temin etme konusunda hatırlatma yapılmıştır.

7- ICAC üyeleri Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ile müzakereleri geliştirme yönünde teşvik edilmiştir. ICAC DTÖ'nün koruyuculuğunda çok taraflı bir ticaret sistemine olan desteğini yinelemiştir. DTÖ üyeleri de pamuk konusuyla özel olarak ilgilenmeyi kendilerine görev edindiklerini bildirmişlerdir. DTÖ'nün Aralık 2015'te Nairobi'de düzenlediği 10'uncu Bakanlar Konferansı, pamuk üretimi ve ticaretindeki hükümet tedbirlerinin kaldırılması konusunda somut bir ilerleme göstermek için önemli bir fırsat oluşturmuştur.

8- Pamukta sürdürülebilirliğin önemi hem satıcılar hem de tüketiciler için artmaktadır. Bu konuya birçok oturumda yer verilmiş olup üretimde sürdürülebilirlik, şeffaflık ve izlenebilirlik konuları giderek önem kazanmaktadır. Tüketiciler satın aldıkları ürünlerin sürdürülebilir kaynaklardan temin edildiğine dair perakendecilerden gittikçe artan oranda bilgi talep etmektedirler. Önümüzdeki yıllarda şeffaflık ve izlenebilirlik de dahil olmak üzere sürdürülebilirlik konusuna ilginin artacağı öngörülmektedir.

9- Yürütme Komitesi AB'nin ICAC'a tek bir üye olarak katılmasını sağlayacak mevzuat (Rules and Regulations) değişikliğini onaylamıştır. 2016 ilk yarıyılı içinde Yürütme Komitesi AB ile 2016/17 mali yılı başında AB'nin ICAC'a katılımını sağlayacak şekilde geçiş düzenlemeleri ve diğer öne çıkan meseleleri müzakere edecektir.

10- 2016 Teknik Seminerinin konusunun Pamukta Gelişen Zararlılar ve Mücadele olması konusundaki Pamuk Üretimi Araştırmaları Komitesinin önerisi kabul edilmiştir. 2 - 6 Mayıs 2016 tarihlerinde Brezilya'da düzenlenecek olan 6'ncı Dünya Pamuk Araştırmaları Konferansının hazırlıklarının devam etmekte olduğu belirtilmiştir. Son olarak ICAC'ın 75'nci Genel kurulunun 31 Ekim – 4 Kasım 2016 tarihleri arasında Pakistan, Islamabad'da, 76'ncı Genel Kurulunun ise Mozambik'te düzenleneceği teyit edilmiştir.

7.2 DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ POLİTİKALARI

Pamukta uluslararası ölçekte işbirliği çalışmaları yapan bir diğer kuruluş ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'dür. Uruguay müzakereleri sonucunda uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), kurumsal bir yapıya kavuşturularak 01.01.1995 tarihi itibarıyla Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) dönüştürülmüştür. DTÖ Kuruluş Anlaşması, ülkemizde 25 Şubat 1995 tarih ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Örgütün en yüksek karar alma organı Bakanlar Konferansı'dır. DTÖ'deki kararların önemli bir çoğunluğu üye ülkelerin tümünün katılımıyla, iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansında

veya ülkelerin Cenevre'de bulunan misyonlarında görevli olan ve düzenli olarak Genel Konsey'de bir araya gelen resmi temsilcileri (diplomatları) tarafından "konsensüs" esasına göre alınmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ve Tarım Anlaşması'nın tarım sektörü için getirdiği liberasyon düzenlemelerine rağmen, ülkelerin kendi üreticilerine vermiş oldukları destekler arasındaki ciddi farklılıklar ortadan kalkmamıştır. Süreç, gelişmiş ülkeler lehine ve gelişmekte olan ülkelerin aleyhine işlemiştir. DTÖ Tarım Anlaşmasının, dünya tarım ürünleri ticaretinde adil ve serbest piyasa mekanizması prensiplerine dayalı bir sistem oluşturma hedeflerine henüz ulaşamamıştır.

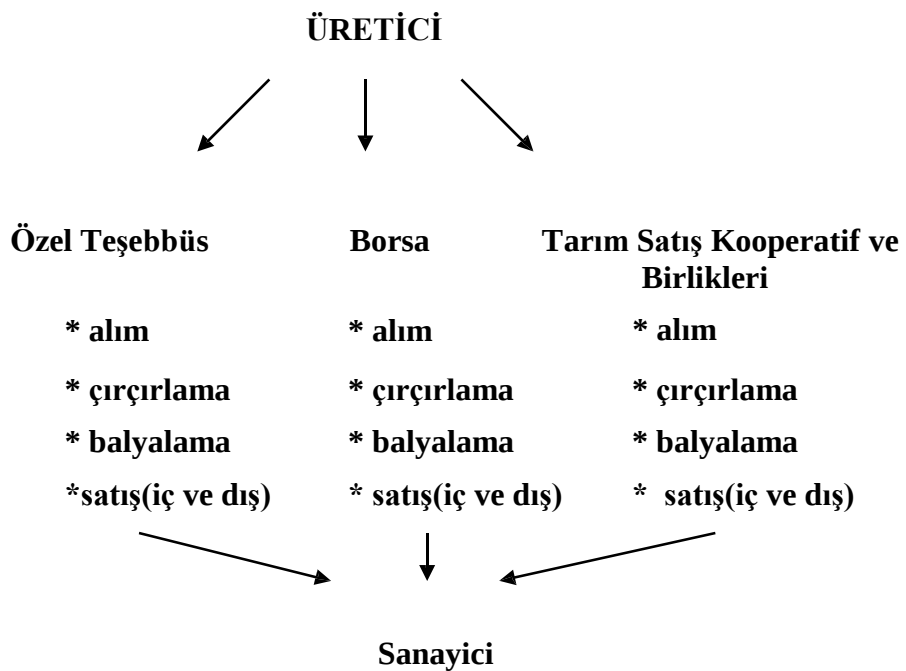
En son 15-19 Aralık 2015'te ülkemizin de temsil edildiği, Kenya'nın Başkenti Nairobi'de gerçekleştirilen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 10. Bakanlar Konferansı, tarım ürünleri ticaretinde eşitsizliklere yol açan sübvansiyonların kaldırılması yönünde alınan kararla sonuçlanmıştır. Bu kapsamda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Konferansı'nda varılan anlaşmaya göre; adil olmayan bir şekilde dağıtılan tarım sübvansiyonları ve tarım ihracatını destekleyen diğer uygulamalar, gelişmiş ülkeler tarafından hemen, gelişmekte olan ülkeler tarafından ise 2018 yılı sonuna kadar sonlandırılacaktır. Pamuk sübvansiyonlarının kaldırılması da bu kararın kapsamında bulunmaktadır.

8. TÜRKİYE'DE PAMUK İÇ TİCARETİ VE PAZARLAMASI

8.1 PAMUKTA PAZARLAMA

Dünyada pazarlama faaliyetleri; borsalar, üretici birlikleri, kooperatifler, özel teşebbüs ve firmalar kanalıyla yürütülmektedir. Pamuğun sanayi ürünü olması nedeniyle ana mekanizmalarca alınan ham ürün ön işlemlerden geçtikten sonra fazla aracı kanal olmaksızın sanayiciye ulaşmaktadır. pazarlama ağı işlenmiş ürünün nihai tüketiciye ulaşmaya kadar olan süreçte ağırlık kazanmaktadır.

Türkiye'de üretilen pamuğun yaklaşık % 93'ü pazarlanmakta olup pamuk, tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ve özel sektörde satın alınmakta veya borsalarda işlem görerek tüketiciye ulaşmaktadır. Pamuğun sanayide tekstil hammaddesi olarak kullanılması pazarlama faaliyetlerinde nihai tüketiciye ulaşmaya kadar birçok aşamadan geçmesine neden olmaktadır.

Pamuk üretim-tüketim zincirinde birçok aşamadan geçmekte olup, nihai tüketiciye ulaşınca kadar pazarlama ağı uzun süreçte tamamlanmaktadır. Ancak, pamuğun hammadde olarak kullanılmak üzere sanayiciye ulaşmasıyla başlangıç süreci tamamlanmaktadır. İşlenen ve üretilen pamuklu tekstil ürünleri üretim sonrası pazarlama kanalları ile nihai tüketiciye ulaşmaktadır.

8.2 TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİ

Kooperatifler ortaklarına, alınan ürünün işlenmesi, ürün kalitesinin yükseltilmesi, ürünün satışı, piyasanın düzenlenmesi, maliyetlerin düşürülmesi, ihracatta aracılardan kaldırılarak karlılığın artırılması, üretim aşamasında ucuz girdi sağlanması gibi konularda hizmet vermektedir. Bu konuda İzmir’de Tariş Pamuk Birliği, Adana’da Çukobirlik, Antalya’da Antbirlik faaliyet göstermektedir.

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri normal kampanya döneminde belirlenen birim avans fiyat üzerinden satın alarak faaliyetlerini yürütmektedir. Dönemlere göre farklılık göstermekle birlikte pamukta prim uygulaması Birliklerce alınan üründe artışa neden olmuştur.

Daha önce de değinildiği gibi, mevcut durumda Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nin ciddi sorunları bulunmaktadır. Söz konusu Birlikler arasında 2000 yılı sonrası yeniden yapılandırma sürecinde, işletme giderlerini azaltarak önemli tasarruflar sağlayanlar olmakla birlikte, geri kalan birçok kooperatif ve birlik için alınan mali tedbirlere rağmen, işletme sermayelerinde yeterlilik sağlanamamış olup dış finansmana bağımlılıkları devam etmektedir. Bu hususta kooperatif ve birliklerin yönetsel uygulamaları ve izledikleri politikaların olumsuz etkileri, gelinen durumun en önemli sebepleri arasındadır.

Sonuç olarak, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, Türkiye’de pamuk alımı ve pazarlamasında faaliyet gösteren birliklerin sektördeki payları oldukça gerilemiştir. Tariş Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik’in pamuk alımındaki payları 1998 yılında % 25 civarında iken, 2004 yılında % 17’ye, 2008 yılında % 9’a gerilemiştir. Birliklerin 2014 / 15 sezonundaki kütlü pamuk rekoltesi içindeki alım payları % 3,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo - 21 Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Kütlü Pamuk Alım Miktar ve Payları

ÜRETİM DÖNEMİ	TARIŞ PAMUK		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
	Alım (Ton)	Pay (%)	Alım (Ton)	Pay (%)	Alım (Ton)	Pay (%)
1997/98	170.137	8,3	64.420	3,1	42.742	2,1
1998/99	272.201	12,2	208.532	9,4	55.011	2,5
1999/00	247.825	10,8	138.950	6	51.959	2,3
2000/01	194.648	8,6	123.638	5,5	35.682	1,6
2001/02	257.161	10,9	153.309	6,5	28.514	1,2
2002/03	306.532	12,1	122.812	4,8	31.497	1,2
2003/04	249.390	10,9	64.963	2,8	27.960	1,2
2004/05	272.270	11,4	117.075	4,9	15.564	0,7
2005/06	160.428	7,2	74.777	3,3	10.047	0,4
2006/07	166.109	6,5	87.030	3,4	11.579	0,5
2007/08	117.470	5,1	82.707	3,6	10.101	0,4

2008/09	92.259	5,1	65.252	3,6	9.010	0,5
2009/10	28.842	1,7	8.773	0,5	10.531	0,6
2010/11	51.565	2,4	12.250	0,6	21.650	1
2011/12	43.800	1,7	35.941	1,4	28.247	1,1
2012/13	8.900	0,4	17.700	0,8	16.390	0,7
2013/14	22.812	1	20.590	1	17.998	0,9
2014/15	37.149	1,6	25.340	1,1	20.526	0,9
2015/16*	23.291	1,1	16.351	0,8	18.156	0,9

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, * 31 Ocak 2016 itibarıyla

8.3 PAMUKTA LİSANS LI DEPOCULUK

Lisanslı depoculuk, uzun süreli depolanabilen ve standardize edilebilen pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, hububat, baklagiller, yağlı tohumlar gibi tarım ürünlerinin ticaretine yönelik bir sistemdir.

Lisanslı depoculuk sisteminde; tarım ürünlerinin sınıf ve kaliteleri yetkili sınıflandırıcı olarak isimlendirilen laboratuvarlarca belirlenmekte, ardından, modern altyapıya sahip lisanslı depolarda depolanmakta ve bu ürünlerin ticareti ürünün mülkiyetini temsilen lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senetleri vasıtasıyla; uluslar arası nitelikteki Ürün İhtisas Borsasında, bu borsa kuruluncaya kadar Bakanlığımızca yetkilendirilen ticaret borsalarında yapılmaktadır.

Ülkemizin pamuk alanındaki ilk lisanslı depoculuk şirketi olan Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. (ELİDAŞ), İzmir Ticaret Borsasının öncülüğünde, ticaret borsaları, banka ve finans kuruluşları ve pamuk konusunda önde gelen diğer kuruluşların aralarında yer aldığı toplam 19 ortak tarafından, Bakanlığımızın verdiği izinle 13/1/2011 tarihinde kurulmuştur.

Kuruluşun ardından ELİDAŞ, 15 Bin Ton kapasiteli depolarının ve diğer tesislerinin inşaatını tamamlayarak faaliyet izni (lisans) almak üzere Bakanlığımıza müracaat etmiştir. Öte yandan, İzmir Ticaret Borsası da Bakanlığımızdan ürün senetlerinin alım satımı konusunda yetkilendirilme talebinde bulunmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda gerekli şartları taşıdığı anlaşılan ELİDAŞ'a 26/2/2013 tarihinde Bakanlığımızca lisans verilmiş olup, İzmir Ticaret Borsası da ürün ihtisas borsası faaliyete geçinceye kadar ürün senetleri konusunda 21/2/2013 tarihinde yetkilendirilmiştir.

ELİDAŞ ülkemizin ilk pamuk lisanslı deposu olmasının yanı sıra elektronik ürün senedi uygulamasının hayata geçtiği ilk lisanslı depo işletmesi olması bakımından da büyük önem arz etmektedir.

Elektronik ürün senedi uygulaması ELİDAŞ ve İzmir Ticaret Borsası nezdinde 22/03/2013 tarihinde başlatılmıştır. Elektronik ürün senetlerinin alım satım işlemleri İzmir Ticaret Borsası Elektronik Platformunda (İZBEP) gerçekleştirilmektedir.

Öte yandan "Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilen Tarımsal Ürünler İçin Kira Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ" kapsamında, lisanslı depolarda muhafaza edilen pamuk dahil olmak üzere belirlenen birçok ürün için kira destekleme ödemesi yapılmaktadır. 2014/62 sayılı Tebliğ kapsamında pamuk için kira destekleme ödemesi 7 TL/Ton/Ay olarak belirlenmiştir.

10. TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ

Türk tekstil sanayi, sağladığı katma değer ile tekstil ihracatının ülke ekonomisine kazandırdığı döviz miktarı ve emek yoğun işgücü olması nedeniyle yaratılan istihdam hacmi ile vazgeçilemez bir sektördür. Ülkemizin lokomotif sektörü olan tekstil sanayimizin stratejik ham maddesi ise pamuktur.

2014 yılında Türkiye’den 18,5 milyar dolarlık hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapılmıştır. Aynı dönemde Türkiye’nin tekstil ve hammaddeleri ihracatı 8,5 milyar dolar olarak kayda alınmıştır. 2014 yılında hazır giyim ihracatının genel ihracat içindeki payı % 11,7, tekstil ve hammaddeleri ihracatının genel ihracat içindeki payı % 5,4 olup, tekstil ve hazır giyim toplamının genel ihracat içindeki payı % 17,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo - 22 Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Genel İhracat İçerisindeki Payı

YIL	Türkiye İhracatı (Milyon \$)	Hazır Giyim Ve Konfeksiyon (Milyon \$)	Toplam İhracattaki Payı (%)	Tekstil Ve Hammaddeleri (Milyon \$)	Toplam İhracattaki Payı (%)
2007	107.271	15.563	14,5	6.363	5,9
2008	132.027	15.234	11,5	6.640	5,0
2009	102.142	12.854	12,6	5.374	5,3
2010	113.883	14.205	12,5	6.352	5,6
2011	134.906	15.648	11,6	7.707	5,7
2012	152.560	15.753	10,3	7.749	5,1
2013	151.626.	17.150	11,3	8.367	5,5
2014	157.622	18.499	11,7	8.538	5,44

Kaynak: İTKİB

Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ihracatımız içinde en fazla dış ticaret fazlası veren sektördür. 2014 yılında 3 milyar dolarlık hazır giyim ve konfeksiyon ithalatı yapılırken 9,7 milyar dolarlık tekstil ve hammaddeleri ithalatı yapılmıştır. Böylece 2014 yılında iki grubun toplam ithalat içindeki payı %5,3 olmuştur.

Tablo - 23 Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Dış Ticaret Dengesi

Yıllar	TÜRKİYE GENEL (Bin \$)		Hazır Giyim Ve Konfeksiyon (Bin \$)		Tekstil Ve Hammaddeleri (Bin \$)	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
2007	107.271.750	170.062.715	15.563.492	1.516.892	6.363.918	8.039.756
2008	132.027.196	201.963.574	15.234.868	2.117.836	6.640.492	7.301.405
2009	102.142.613	140.928.421	12.854.444	2.016.595	5.374.057	6.301.202
2010	113.883.219	185.544.332	14.205.917	2.704.271	6.352.785	9.079.067
2011	134.906.869	240.841.676	15.648.661	3.165.676	7.709.701	10.386.660
2012	152.560.775	236.536.949	15.770.359	2.502.448	7.753.534	8.674.607
2013	151.626.709	251.661.250	17.359.966	2.971.390	8.387.720	9.301.556
2014	157.622.057	242.223.958	18.499.643	3.062.519	8.538.829	9.712.898

Kaynak: İTKİB

Mevcut veriler dikkate alındığında tekstil sektörü; ulaştığı ihracat rakamı, istihdam kapasitesi ve GSMH içindeki payı ile ülkemizin sanayileşmesinin ve küresel pazarlarda varoluşunun temelini oluşturmaktadır.

Ülkemiz ekonomisi açısından önemine kısaca değindiğimiz tekstil, hazır giyim sektörünün üretim zincirinin en altında pamuk üretimi vardır. Sektörün bugünlere gelmesinde ülkemizin geçmiş yıllarda önemli miktarda ve kalitede pamuk üretmesinin büyük payı vardır. Dünyada üretilen pamuğun çok büyük bir kısmı yine pamuk üreten ülkelerde tüketildiğinden ve ülkemiz önemli oranlarda sektörün pamuk ihtiyacını ithalat yolu ile karşıladığı için artan pamuk fiyatlarına bağlı olarak sektördeki rakiplerimiz karşısında rekabet şansımızı kaybetme tehlikesi söz konusudur.

Türkiye’de üretilen hazır giyim ürünlerinin büyük bir kısmını pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sektör üretiminin yaklaşık % 65’i ihraç edilmektedir. Yine, ihraç edilen ürünlerin yaklaşık %80’ini pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sonuç olarak ülkemiz için üretimde istihdamda ve ihracatta çok önemli bir yer işgal eden sektörün başarılarının devamı için, ülkemiz pamuk üretiminin artırılmasının önemi kritik seviyededir.

11. PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR

1. Ülkemizde pamuk üretimi ihtiyacı karşılama konusunda yetersizdir. Ülkemizde özellikle 1990’lı yıllardan sonra tekstil sektörünün gelişimine paralel olarak pamuk tüketimi hızlı bir artış eğilimi göstermiş ancak üretimde aynı artış hızı yakalanamamıştır. Bunun aksine sınırlı orandaki üretim artışı verim artışına bağlı olarak gerçekleşmiş, ekim alanları ise daralmıştır. 2015/16 sezonunda lif pamuk üretiminin, tüketimi karşılama oranı % 49 olarak tahmin edilmektedir.
2. Son yıllarda ülkemizde lif pamuk üretimi azalırken tüketimin artışı, yüksek miktarlarda pamuk ithalatı yapılmasına neden olmaktadır. Türkiye dünyanın en büyük pamuk tüketicisi ve ithalatçı ülkeleri arasında yer almaktadır. Özellikle dünya pamuk fiyatlarının yüksek olduğu yıllarda pamuk ihtiyacımızı karşılamamanın maliyeti de yüksek olmaktadır. Son yıllarda pamuk ithalatımız 800 bin tonu aşmaktadır.
3. Türk pamuğunun üretiminde maliyet sorunu vardır. Pamuk üretiminde ülkemiz verimliliği oldukça yüksek olmasına rağmen, girdi fiyatlarının artışı üretimi azaltmakta, sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Girdi fiyatları, küçük işletme yapısının getirdiği sorunlar, işçilik giderleri, tarıma yönelik mal ve hizmetlere uygulanan vergi oranları üretici için önemli maliyet unsurlarıdır.
4. Ülkemizde pamuk üretiminde önemli ölçüde destekleme primi verilmektedir. Ancak, söz konusu destek miktarları, girdi maliyetlerini karşılayarak pamuk üretimini karlı hale getirme ve teşvik etme yönlerinden rakip ülkelere göre yetersiz kalmaktadır. Bunun sonucu olarak, son yıllarda özellikle Ege ve Çukurova gibi pamuk üretimine elverişli alanlarda başka ürünlerin tercih edilmesi üretimdeki düşüşün en önemli nedenleri arasındadır. Buna ek olarak, pamuk prim hak edişlerinde, çiftçilerden istenen evrakların tamamlanmasındaki güçlükler ve prim miktarlarının geç açıklanması gibi sorunlar üreticileri olumsuz etkilemektedir.
5. Pamuk piyasası, dünyada en fazla ve değişik müdahalelere maruz kalan piyasalardan biridir. Müdahaleler hem pamuk arzına hem de pamuk talebine yapılmaktadır. Özellikle ABD ve Çin’in stratejik davranışlarının belirgin bir etkileyciliği ve belirleyiciliği bulunmaktadır. Bunlara bağlı olarak pamukta dış ticaret ve kur politikalarından kaynaklanan sorunlar Türkiye’yi ciddi şekilde etkilemektedir. DTÖ, ICAC gibi uluslararası kuruluşların pamuk sektörünü olumsuz etkileyen hükümet önlemlerin kaldırılması yönündeki kararlarına rağmen ABD ve AB pamuk üretimlerini ve ticaretini yüksek oranda desteklemeye devam etmektedir. Bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük, desteklemelerin yüksek olması pamuk fiyatlarında 2009/10 dönemine kadar uzun bir periyot süresince düşüşe neden olmuştur. Sonuç olarak, bu

Ülkelerin uyguladığı ihracat politikaları (sübvansiyonlu ithalat-ABD GSM kredileri) ve Türkiye’de pamuğın herhangi bir dış ticaret aracı ile korunmaması yerli üretimi tehdit etmektedir.

6. Türkiye’de üretici örgütlerinin zayıflaması pamuk üretiminin azalışı ve istikrarsızlığının önemli bir nedenidir. Pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan ve Tarış Pamuk Birliğı, ukobirlik ve Antbirlik’in pamuk piyasasındaki etkinlikleri, finansman imkanlarında yaşanan sorunlardan dolayı azalmıştır.
7. retimi daha kolay olan ekirdeksiz kuru üzüm, mısıır ve ayçiceğı gibi ürünlerin fiyatlarının nispeten yüksek oluşması ve bu ürünler için verilen destekler pamuk üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Pamuk ekilen alanlarda söz konusu ürünlere geçilmesi nedeniyle, pamuk üretiminde, i talebi karşılayacak miktarda artış sağlanamamaktadır.
8. Pamukta standardizasyon ve kalite kontrolü ile kirlilik (kontaminasyon) halen önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu sorunların devam etmesi pamuklarımızın i ve dış piyasa değerini düşürmekte ve ithal pamukların tercih edilmesine neden olmaktadır.
9. Ülkemizde pamuk alanlarında ortalama 70 dekar düzeyindeki küçük ve çok parçalı arazi yapısı, pamuk üretiminin ekonomik işletme yapısına dönüşümünü ve makineli hasadın yaygınlaşmasını engellemektedir. Yüksek verim ve kaliteye rağmen küçük ölçek yapısı maliyet dezavantajına neden olmaktadır.
10. Pamuğın tarla aşamasında tarım ürünü, işlenmesi açısından sanayi ürünü olarak değerlendirilmesi ve pazarlama yn gibi çok boyutlu yapısı, pamukla ilgili bütüncül politika üretiminde sorunlara yol amaktadır.
11. Artan dünya pamuk stokları sorunu, önümüzdeki süreçte pamuk sektörünü en çok etkileyecek hususlardan biri olmaya devam etmektedir. Uzun yıllardır artış eğiliminde olan dünya pamuk stokları, küresel ekonomik krizin ardından tekrar hızlı bir artış eğilimine girmiştir. Dünya pamuk üretiminde bu sezon hariç 5 sezonluk art arda arz fazlası dönemi, tekstil sektöründeki pazarlama sorunları, uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizler gibi faktörler, çoğunluğunu Çin’in elinde bulundurduğu 20 milyon tonu aşan pamuk stoklarına neden olmuştur. Bu durum pamuk fiyatlarını olumsuz etkilemektedir.

12. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Ülkemizde pamuk üretim ve tüketiminin ekonomideki stratejik yeri ve önemi dikkate alınarak, pamuk üretimi tüketimi karşılayacak bir seviyeye getirmek hedeflenmeli, buna göre politikalar geliştirilmelidir. Özellikle yüksek verim ve kalitede üretim yapılabilen bölgelerde ekim alanlarının artırılması sağlanmalıdır. Pamuk retimi, sadece tarımsal üretim olarak değil; ülkemizde en büyük ihracatı gerçekleştiren ve en büyük istihdam yükünü çeken sektör olarak tekstil sektörüne hammadde temini bağlamında; “lkemiz için stratejik bir ürün/üretim” olarak benimsenmelidir.
2. Ülkemizin pamuk tarımında şuan sahip olduğu verim düzeyiyle 1995-2000 yılları arasında gerçekleşen (ortalama 730 bin hektar) ekim düzeyi bir araya getirebilirse ülke lif pamuk üretimimiz 1,3-1,4 milyon ton seviyelerine kadar çıkabilecek ve tüketimin büyük kısmı iç kaynaklardan karşılanarak ithalat azaltılabilecektir. Bu nedenle ithalat maliyeti yüksek ve yıllara göre değişken olan pamuğın ülke içinde yeterli seviyede, ihtiyaa uygun ve kaliteli olarak üretimi artırılmalıdır.
3. Türk pamuğunun yüksek maliyet sorununun çözülmesi ve bu yolla üretimin artırılması ve dünya fiyatlarıyla rekabet edilebilmesi için pamuk politikaları yeniden değerlendirilmelidir. Pamuk destekleme primlerinin tespitinde rakip ülke koşulları ve dünya fiyatları göz önüne

alınmalıdır. Ülkemizde pamuk üreticilerine verilen doğrudan destekler (fark ödemesi desteği) yüksek seviyelere ulaşmıştır. Ancak desteklerin üretim üzerinde etkili hale getirilmesi gerekmekte, bu durum sadece prim artışlarıyla sağlanamamaktadır. Bu nedenle verilen desteklerin üretim maliyetini düşürücü tedbirlerle desteklenmesi gerekmektedir. Gübre, mazot, tarımsal sulamada kullanılan elektrik gibi tarımsal girdi fiyatlarının düşürülmesi, girdiler üzerindeki KDV gibi vergilerin makul bir seviyeye çekilmesi gibi tedbirler Türk pamuğunun dünya koşullarında rekabetçi bir yapıya kavuşmasını sağlayabilecektir.

4. 2011 yılından itibaren uygulanan havza bazlı destekleme modelinin etkin bir şekilde takibi ve uygulanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda pamuk üretiminde daha çok verim ve kaliteye sahip olan alanlarda ekimin artırılması için çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır. Bu durum ülke içinde milli gelir artışı, istihdam artışı, dış ticaret açığının olumlu yönde etkilenmesi ve yerli sanayi için hızlı hammadde tedariki gibi birçok husus için büyük önem taşımaktadır.
5. Pamukta kirliliğin önüne geçilmeli, kaliteli üretim artırılmalı, lisanslı depoculuk sistemi yaygınlaştırılmalı ve tek balya standardizasyonuna geçilmelidir. Standardizasyon sisteminde Pamuk balyalarından alınan örnekler yüksek kapasiteli gelişmiş HVI (High Volume Instrument) sistemi ile teçhiz edilmelidir. HVI sınıflandırma sistemi geleneksel eksper derecesi ve elyaf uzunluğu, mukavemeti, elyaf tecanüsü, micronaire, çepel ve renk gibi elyaf özelliklerinin alet ile ölçülmüş sonuçlarını içermektedir. Bu şekilde balyanın gerek borsada parasal kıymet takdirinde gerekse iplik olma, dokuma ve boyama gibi işlemlerde sınıflandırılması ve değerlendirilmesi kolaylıkla yapılmaktadır. Destekleme sisteminde kaliteyi artıracak, tek balya standardizasyonuna geçişi teşvik edecek uygulamalara yer verilmesi önemli bir husus olarak değerlendirilmelidir.
6. Pamuk üretim ve pazarlama yapısının güçlendirilmesi ve istikrarlı hale getirilmesi için pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan Tarih Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik'in idari ve mali yapılarının düzeltilmesine yönelik olarak son dönemde yapılan yasal düzenlemelere ek olarak birlikler için sürdürülebilir rasyonel bir finansman modeli geliştirilmeli, kooperatif ve birliklerin pamuk sektöründeki etkinlikleri artırılmalıdır.
7. Pamuğun ülke içi üretiminin tüketimi karşılayacak seviyeye gelene kadar, ithalatın daha düşük bedellerle gerçekleştirilmesi için alternatiflerin değerlendirilmesi, göz önüne alınması gereken bir husustur. Türkiye'nin yıllar itibarıyla yarısından fazlası ABD'den yapılan pamuk ithalatının, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi olan pamuk üreticisi ülkelere doğru kaydırılabilmesi, Türkiye'nin daha ucuz hammadde temin etmesini sağlayacak önemli bir girişim olarak gündeme alınmalıdır. Bu nedenle İİT üyesi ülkelerle pamuk ticaretinin artırılması ve bunun için Türk tekstil sanayicisinin tercih ettiği pamuk standartlarını söz konusu ülkelerde sağlayacak plan ve projelerin bu ülkelerle karşılıklı olarak hayata geçirilmesi, hatta daha ileri gidilerek bu ülkeler ile Türkiye arasında, İslam Kalkınma Bankası üzerinden kullanılacak krediler vasıtasıyla, ABD ile Türkiye arasında var olan ticaret sistemine (sübvansiyonlu ithalat- GSM Kredileri) benzer bir yapı oluşturulması, Türkiye'nin pamuk ile ilgili hedefleri arasında olmalıdır.
8. Üretimin tüketimi karşılayacak seviyeye getirilmesi hedefine paralel olarak, yerli sanayicinin yerli hammadde kullanımının desteklenmesi, yurt içindeki pamuk fiyatlarını da olumlu etkileyecek ve ithalatın azaltılması sağlayabilecek adımlar arasında sayılabilir.
9. Pamuk toplama işçiliğindeki yüksek fiyat ve işçi bulmada yaşanan sıkıntıların devam etmesi nedeniyle makineli hasada geçiş zorunlu hale gelmiştir. Tarım arazilerinin toplulaştırılması ve tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile diğer üretici örgütlerinin, makineli hasat konusunda üreticiye öncülük etmesi ve gerekli makine ve ekipmanı sağlaması önem taşımaktadır. Birliklerin bünyesinde makine parklarının kurulması ve bu yönde birliklerin desteklenmesi, sorunun giderilmesinde bir yöntem olabilmektedir. Ülkemizde pamuk hasadı

sonrası birliklere mal teslim etme sırasında uzun kuyruklar oluşmakta, kütlü pamuğu saklamada depo sorunu ortaya çıkmaktadır. Hasat edilen pamuk “modüle builder” adı verilen aletlerle sıkıştırılmalı ve böylece taşımada ve depolamada kolaylıklar sağlanmalıdır. Kullanımı kolay olan “Modüle Builder” aletinin ülkemize getirilmesi ile zaman ve yerden kazanç sağlanacaktır. Çırçır fabrikalarında makineli hasada uygun ön temizleme ekipmanlarının kurulması sağlanmalıdır.

10. Alternatif ürünler olarak mutlaka pamuk, mısır buğday ve soya birlikte ve bir pariteye bağlanarak değerlendirilmelidir. Alternatif ürünlerin ülke için yarattığı katma değer hesaplamalarında yurt içinde oluşan borsa fiyatları değil, uluslararası piyasa fiyatları baz alınmalıdır ve destekleme primleri bu kapsamda oluşturulacak bir parite esasına göre belirlenmelidir.
11. Pamukta destekleme prim ve politikaların, son dönemde olduğu gibi üreticiler tarafından ekim yapılmadan önce açıklanması ve ödemelerinin de aynı dönemde yapılması, hatta desteklerin çok yıllık olarak belirlenmesi üretimde önceden belirlilik, istikrar ve üretimi teşvik açısından önem arz etmektedir.
12. GDO'suz Türk pamuğu imajı tüm sektör paydaşlarınca benimsenmelidir. Bunun yanında özellikle gelişmiş ülkelerde organik pamuktan yapılan tekstil ürünlerinin tercih edilmesi sebebiyle, organik pamuk üretimi teşvik edilmeli ve artırılmalıdır.
13. Pamuğun genel durumunun, tekstil sektörü (iplikçi, dokumacı, konfeksiyoncu, modacı) üretici, tüccar, çırçırıcı, pamuk yağı üreticisi, ihracatçı, ithalatçı, tüketici gibi geniş bir kesimi ilgilendirmesi sebebiyle, pamuk sektörüyle ilgili politikaların oluşturulması ve sorunların çözümü konusuna bütünsel yaklaşımlarda bulunma kapasitesi geliştirilmelidir.
14. Pamuk rekolte tahmin çalışmaları ulusal düzeyde uydu kontrollü olarak tamamen bilimsel yollarla yapılmalı ve üretim sezonu sonunda yıllık rekolte değerleri açıklanmalıdır.